

Міністерство освіти і науки України
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Навчально-науковий інститут економіки
Факультет обліку і фінансів
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ:

В.о. завідувача кафедри,

д.е.н., професор

_____ **О. В. Добровольська**

« _____ » _____ **2020 р.**

ДИПЛОМНА РОБОТА

Вдосконалення фінансового управління діловою активністю
сільськогосподарського підприємства

Виконала: студентка за
освітньо-професійною програмою
«Фінанси, банківська справа та
страхування» зі спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа
та страхування»
Дорофєєва Ю.В.

Керівник: к.е.н., доц. Олійник О.О.

Дніпро– 2020

Форма № Н – 9.01
(затверджена наказом
МОНмолодьспорту України
від 29 березня 2012 року № 384)

ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет обліку та фінансів
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування
Освітній ступінь магістр
Освітньо-професійна програма «Фінанси, банківська справа та страхування»
Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедрою д.е.н., професор

_____ Л.І. Катан

« ____ » _____ 2020 р.

ЗАВДАННЯ

на дипломну роботу студентки ДОРОФЄЄВОЇ ЮЛІЇ ВІТАЛІЇВНИ

1. **Тема дипломної роботи** «Вдосконалення фінансового управління діловою активністю сільськогосподарського підприємства.»
2. **Керівник роботи** Олійник Олег Олександрович, к.е.н., доцент
затверджені наказом ДДАЕУ від «13» жовтня 2020 р. № 2590 _____
3. **Строк подання студентом роботи** – 16 грудня 2020 року.
4. **Вихідні дані до роботи** Баланс (Звіт про фінансовий стан), Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід), Закони України та інші нормативно-інструктивні матеріали, праці видатних вчених, економічно-фінансова література.
5. **Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розкрити)** 1) Теоретичні засади управління діловою активністю сільськогосподарських підприємств. 2.Оцінка системи управління діловою активністю ТОВ «Агро-Світ». 3. Напрямки вдосконалення системи управління діловою активністю ТОВ «Агро-Світ».
6. **Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень).**
  1. Характеристика рівнів ділової активності сільськогосподарського підприємства.
  2. Ключові властивості ділової активності підприємства.
  3. Суб'єкти, які зацікавлені в забезпеченні ділової активності підприємства.
  4. Завдання управління діловою активністю підприємства.
  5. Організаційна структура управління ТОВ «Агро-Світ».
  6. Взаємозв'язок

напрямоків підвищення ділової активності ТОВ «Агро-Світ». 7. Динаміка коефіцієнтів оборотності ТОВ «Агро-Світ» в 2019 р. та в прогностному періоді (2021 р.). 8. Динаміка тривалості одного обороту активів ТОВ «Агро-Світ» в 2019 р. і в прогностному періоді (2021 р.). 9. Рекомендації щодо підвищення ділової активності ТОВ «Агро-Світ». 10. Логарифмічна, лінійна, експоненціальна лінії тренду для коефіцієнта ділової активності 2015 – 2023 рр.

7. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

8. Дата видачі завдання _____ 10 березня 2020 р. _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Теоретичні засади управління діловою активністю сільськогосподарських підприємств	Квітень 2020 р.	
2.	Оцінка системи управління діловою активністю ТОВ «Агро-Світ»	Червень 2020 р.	
3.	Напрямки вдосконалення системи управління діловою активністю ТОВ «Агро-Світ»	Вересень 2020 р.	
4.	Висновки і пропозиції	Жовтень 2020 р.	
5.	Оформлення дипломної роботи	Листопад 2020 р.	

Студентка _____ Дорофєєва Ю.В.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____ Олійник О.О.
(підпис) (прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

РЕФЕРАТ	
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ДІЛОВОЮ АКТИВНІСТЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	9
1.1. Сутність ділової активності сільськогосподарських підприємства та фактори, що впливають на її рівень.	9
1.2. Система управління діловою активністю підприємства: поняття та основні проблеми	25
1.3. Методика оцінювання ділової активності підприємства	28
Висновки до розділу 1	37
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ДІЛОВОЮ АКТИВНІСТЮ ТОВ «АГРО-СВІТ»	40
2.1. Організаційно-економічна характеристика ТОВ «Агро-Світ»	40
2.2. Оцінка фінансового стану ТОВ «Агро-Світ»	49
2.3. Оцінка ділової активності та ефективності управління нею на ТОВ «Агро-Світ»	56
Висновки до розділу 2	64
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ДІЛОВОЮ АКТИВНІСТЮ ТОВ «АГРО-СВІТ»	66
3.1. Пропозиції щодо підвищення рівня ділової активності ТОВ «Агро-Світ» за рахунок прискорення оборотності активів.	66
3.2. Заходи щодо підвищення кількісних та якісних критеріїв ділової активності ТОВ «Агро-Світ»	69
3.3. Умови розробки оптимальної моделі управління діловою активністю ТОВ «Агро-Світ»	78
Висновки до розділу 3	85
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ	88
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	94

РЕФЕРАТ

Тема: Вдосконалення фінансового управління діловою активністю сільськогосподарського підприємства.

Магістерська робота: 99 ст., 10 рис., 21 табл., 62 літературних джерел.

Об'єктом дослідження є процес управління діловою активністю ТОВ «Агро-Світ».

Мета дипломної роботи полягає у обґрунтуванні науково-теоретичних основ та розробка практичних рекомендацій щодо управління діловою активністю сільськогосподарського підприємства.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні та практичні аспекти управління діловою активністю ТОВ «Агро-Світ».

В ході виконання дипломної роботи магістра досліджено комплексна оцінка ділової активності підприємства, проаналізовано фінансовий стан на підприємстві. Результати впроваджені в діяльність товариства з обмеженою відповідальністю «Агро-Світ», с. Олександрівка, Юр'ївський район, Дніпропетровська область.

АНОТАЦІЯ

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ ПІДПРИЄМСТВО, ДІЛОВА АКТИВНІСТЬ, ПОКАЗНИКИ ОБОРОТНОСТІ, «ЗОЛОТЕ ПРАВИЛО ЕКОНОМІКИ».

АННОТАЦИЯ

СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЕ ПРЕДПРИЯТИЕ, ДЕЛОВАЯ АКТИВНОСТЬ, ПОКАЗАТЕЛИ ОБОРАЧИВАЕМОСТИ, «ЗОЛОТОЕ ПРАВИЛО ЭКОНОМИКИ».

SUMMARY

AGRICULTURAL ENTERPRISES, BUSINESS ACTIVITY, TURNOVER RATES, «GOLDEN RULE OF ECONOMY».

ВСТУП

Актуальність теми. Основним показником підвищення ефективності використання ресурсів підприємства є управління їх діловою активністю. Це дозволяє об'єктивно оцінити фінансовий стан суб'єкта господарювання, який здійснює підприємницьку діяльність, з метою її оперативного корегування, а отже – визначення векторів розвитку, в тому числі в умовах підвищеного екологічного навантаження. Ділова активність формує репутацію підприємства, є візитною карткою у справах бізнесу. Якість організаторських рішень у галузі стратегічного розвитку залежить від об'єктивності, точності оцінки та оптимізації ділової активності підприємства.

В даний час фінансовий стан більшості підприємств перебуває в кризовому або близькому до нього стані. Причиною цього є насамперед недостатнє застосування нових технологій та сучасного обладнання, низька кваліфікація працівників, у тому числі управлінського персоналу, що звужує здатність професійно реагувати на виклики мінливого ринкового середовища. Ці характеристики визначають об'єктивну доцільність управління діловою активністю підприємств.

Ключовою умовою успішної підприємницької діяльності підприємства є ефективно управління діловою активністю, яке слід комплексно розглядати з чотирьох позицій – як характеристика конкурентних переваг підприємства, як критерій його здатності до розвитку, як стимул до зайнятості та прибутковості, як показник економічних відносин. З метою досягнення конкурентоспроможності ділова активність підприємства визначається як мотивований процес управління ефективністю господарської діяльності підприємства, спрямований на збільшення трудової зайнятості, прибутковості, покращення соціально-економічної інфраструктури, забезпечення розвитку економічних відносин .

Значна увага вивченню підприємницької діяльності, як критерію ефективного функціонування підприємств, приділяється у працях зарубіжних

економістів, зокрема Е.Долана, К.Кемпбела, Р.Кемпбела, Є.Хелферта та ін. Школа економіки повинна виділити дослідження Ю.Бондарєвої, І.Воробйова, Л.Коваленко, В.Ковальова, М.Коробова, М.Конишева, А.Короткова, А.Рисинівського, О.Олексюка, Г.Остапковича, К.Раїцької, Г.Савицької, О.Скидана, Г.Ткачук та ін. Незважаючи на значну кількість та різноманітність розробок цих дослідників та сучасні наукові розробки в галузі управління діловою активністю підприємств, варто зазначити, що вдосконалення механізму управління діловою активністю саме сільськогосподарських підприємств вимагає подальшого наукового розгляду. Це зумовило необхідність проведення даного дослідження.

Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування науково-теоретичних основ та розробка практичних рекомендацій щодо управління діловою активністю сільськогосподарського підприємства. Досягнення цієї мети передбачає вирішення таких завдань:

1) визначити суть ділової активності підприємства та обґрунтувати основні фактори, що впливають на рівень її формування; визначити методичні підходи до аналізу ділової активності підприємств та обґрунтувати систему управління нею;

2) здійснити загальну фінансово-економічну характеристику діяльності ТОВ «Агро-Світ» та проаналізувати його фінансово-майновий стан;

3) проаналізувати рівень ділової активності ТОВ «Агро-Світ» та ефективність управління діловою активністю на даному підприємстві;

4) запропонувати систему заходів щодо підвищення ефективності управління діловою активністю на ТОВ «Агро-Світ», розробити рекомендації щодо побудови механізму управління діловою активністю ТОВ «Агро-Світ».

Об'єктом дослідження є процес управління діловою активністю ТОВ «Агро-Світ».

Предметом дослідження є теоретико-методологічні та практичні аспекти управління діловою активністю ТОВ «Агро-Світ».

Методологія та методика дослідження базуються на системному

загальнотеоретичному розумінні процесів підвищення ефективності управління діловою активністю сільськогосподарського підприємства. Для досягнення цієї в роботі мети використовувались такі методи, як: абстрактно-логічний, монографічний, статистичний, табличний метод відображення інформації. Теоретичною та методичною основою дослідження є системно-синергетичний підхід до вивчення фундаментальних положень фінансової науки стосовно формування та удосконалення управління діловою активністю підприємства.

Наукова новизна одержаних результатів. Основний науковий результат дипломної роботи полягає у створенні теоретичного підґрунтя щодо удосконалення інструментарію управління діловою активністю підприємств із виокремленням основних функціональних зон ділової активності підприємств та формуванням організаційного механізму управління діловою активністю.

Основні результати дипломної роботи, що визначають її наукову новизну, полягають у такому:

- проведено оцінку прогнозованої зміни ділової активності, операцію рефінансування дебіторської заборгованості за допомогою факторингу.

- проведено метод логарифмічної апроксимації за допомогою якої здійснено прогнозування ділової активності на підприємстві.

- розроблені рекомендації щодо підвищення ділової активності на підприємстві

Інформаційне забезпечення дослідження становлять Закони України, статистична, фінансова звітність ТОВ «Агро-Світ», праці провідних вітчизняних і зарубіжних вчених, ресурси всесвітньої мережі інтернет.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці рекомендацій щодо ефективного управління діловою активністю ТОВ «Агро-Світ».

Апробація результатів роботи. На основі результату проведених

досліджень у магістерській роботі була опублікована стаття на тему: «Оцінка ділової активності у фінансовому управлінні сільськогосподарським підприємством» у колективній студентській монографії . А також взято участь в обговоренні питань на: науково-практичній конференції молодих вчених і студентів «Молоді науковці-аграрники: традиційні й нові аспекти досліджень» (м. Дніпро 25-28 лютого 2020 р.); XI Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції „Забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи” (м. Дніпро, 29-30 жовтня 2020р.);

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ДІЛОВОЮ АКТИВНІСТЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

1.1. Сутність ділової активності сільськогосподарських підприємства та фактори, що впливають на її рівень.

В останні роки економіка України перебуває в нестабільному кризовому стані, через нестійку світову економічну систему загалом та політичної, соціально-демографічної, фінансової, екологічної систем країни зокрема. Тому діяльність підприємств повинна постійно адаптуватись до таких важких умов життя, а для цього керівництво має визначати ефективні напрями розвитку бізнесу, знаходити найбільш правильні шляхи вирішення проблем та розвивати такі механізми управління підприємством, які могли б мінімізувати ризик втрати фінансової стійкості та забезпечити стабільне становище підприємства на ринку, а також високий рівень його рентабельності та платоспроможності, з метою досягнення стратегічних цілей та завдань, які поставлені були при його створенні.

В умовах стійкої економіки на функціонування підприємства впливає низка факторів, основними з яких є: законодавство, конкуренція та здатність до постійного розвитку підприємства. Слід розуміти, що під час кризи або інших складних ситуацій ці фактори змінюються, а це створює як певні загрози, так і певні нові можливості, які потрібно вчасно виявити та спрямувати діяльність підприємства в потрібне русло. Кризова економіка – це нове явище та процес, що вимагає правильних рішень та якісних змін. Тому для підприємства найпершим завданням є розуміння наслідків мінливості середовища, в якому вони працюють, а отже – своєчасність реагування на ці зміни шляхом прийняття ефективних управлінських рішень.

Проте, слід розуміти, що криза для підприємства може бути не лише шоківим станом, ускладненнями, фінансовою та економічною нестабільністю, але й значним стимулом до здійснення відповідних змін та

перетворень.

Такі умови існування підприємств доводять до значущості, конкретності та індивідуальності їх управлінських рішень. Слід зауважити, що в умовах ринкової конкуренції зростає відповідальність керівників за кінцеві результати господарської діяльності, фінансово-економічний стан підприємства та його ринкове становище. На сучасному етапі одним із найважливіших індикаторів діяльності підприємства є його ділова активність. Враховуючи потужність та зміст поняття ділової активності, доцільно охарактеризувати сутність цього поняття, вивчення категорії активності.

Дослідження показують, що до кінця ХХ ст. фінансова наука не приділяла належної уваги розгляду ділової активності підприємств і не відносила її до особливої категорії соціально-економічних відносин. Незважаючи на об'єктивне існування цього терміну, глибина багатьох важливих аспектів ділової активності все ще недостатня [1, с. 215].

У понятті «ділова активність» (business activity) ключовим словом для його розуміння та тлумачення є саме «активність». У сучасному економічному словнику останнє розглядається як дуже широке загальносоціальне поняття і визначається як посилена діяльність, активний стан. Подібні підходи до тлумачення цього поняття мають місце в таких ґрунтовних наукових працях, як Економічна енциклопедія та Великий тлумачний словник сучасної української мови. Враховуючи вищесказане, логічно і розумно говорити про діяльність підприємства та його активність, а отже і про її різновиди. В контексті цього дослідження пропонується розглядати поняття «ділова активність сільськогосподарських підприємств».

На наш погляд, сутність ділової активності не змінюється залежно від типу підприємства, змінюються лише інструменти його управління. Активність безпосередньо пов'язана з діяльністю підприємства, проявляється в ній і взагалі не може існувати поза нею. Встановлено, що в 90-х рр. термін «ділова активність» з'явився з розвитком підприємництва та появою таких

понять, як «діловий крах» і «діловий ризик», запобігання яким вимагає активних дій від керівників підприємства [2, с. 144-148].

Розглядаючи активність з філософської точки зору, вона трактується як ефективність, дієва поведінка; дієва участь у будь-чому [3, с.25].

В психології активність характеризується як діяльність, активна взаємодія з навколишньою дійсністю, під час якої жива істота виступає як суб'єкт, цілеспрямовано впливає на об'єкт і тим самим задовольняє свої потреби. Це означає відновлення енергії, структури, властивостей, процесів та функцій живої істоти, її місця в світі, загалом кажучи, – відтворення будь-якого виміру його життя, до тих пір, поки вони вважаються істотними та невід'ємними .

На думку С. Ю. Головіна [4, с.522] активність визначається як поняття, що виражає здатність живих істот здійснювати вільні дії та зміни під впливом зовнішніх або внутрішніх подразників, тобто загальних характеристик живих істот, власної динаміки як джерела перетворення або підтримки життєво важливих зв'язків із навколишнім середовищем. Активність будується відповідно до імовірного прогнозування подій у середовищі та положення організму в ньому. У психології вона діє по відношенню до діяльності, проявляючись як динамічна умова її формування та виконання, як властивість власного руху характеризується:

1) більшою мірою – обумовленість дій, що виконуються специфікою внутрішнього стану суб'єкта безпосередньо під час дії – на відміну від реактивності, коли дії зумовлені попередньою ситуацією;

2) довільність – умовність існуючої мети суб'єкта – на відміну від польової поведінки;

3) надситуативність – виходить за рамки вихідних цілей – на відміну від адаптивного, як обмеження дій у вузьких рамках заданого параметру;

4) значна стійкість діяльності щодо прийнятої мети – на відміну від пасивного уподібнення предметів, яким доведеться зустрітися суб'єкту при здійсненні діяльності [4].

Отже, активність – деякою мірою обширне поняття, і сучасна наукова думка не дає єдиного змістовного визначення терміну. Однак, варто зазначити, що активність має деякі особливі риси, характерні для цього детермінанта, і які притаманні як живим організмам, так і різним економічним системам, що розвиваються. Такими рисами є: діяльність, ефективність, динаміка, здатність до змін. Таким чином, активність можна охарактеризувати як поняття, що визначає темп, векторність та інтенсивність дій та заходів певних явищ та процесів.

Таким чином, ділова активність підприємства є досить широким поняттям, що поєднує в собі багато аспектів діяльності та є одним із ключових факторів, що впливають на ефективність та якість економічних процесів, продуктивність суспільного виробництва, його соціальну належність.

Розглядаючи активність із точки зору функціонування підприємства як виробничо-господарського механізму, сучасні науковці та вчені порівнюють це поняття з комерційною активністю та ринковою діяльністю. Визначення різних авторів показують, що ринкова активність підприємства характеризує підприємство на ринку та його імідж для споживачів та конкурентів.

Таким чином, В. В. Ковальов характеризує ринкову активність різними трактуваннями. З позиції компанії, яка котирує свої цінні папери на біржі, це означає комплекс заходів, які сприяють стабільному положенню на ринку капіталу. З позиції інших компаній ринкова активність означає контроль за динамікою ринку капіталу, основною метою якого є виявлення загальноекономічних та галузевих тенденцій, оцінку положення головних конкурентів та компаній, які визначають "погоду" у певному секторі товарів і послуг [5, с. 560].

Слід зазначити, що на макрорівні необхідно розглядати ділову активність як специфічну діяльність підприємства. На макрорівні пропонуємо пов'язувати поняття ділової активності з функціонуванням

фондового ринку або економічної системи, розглядаючи, як важливий критерій оцінки економічної системи в цілому або окремих макроекономічних складових.

Таблиця 1.1

Характеристика сутності ділової активності в економічних літературних джерелах

Автори	Трактування
Хелферт Є. [6, с. 152]	Ділова активність – це ефективність використання менеджерами активів, довірених їм їх власниками.
Тараскина А. В. [7, с. 255]	Ділова активність розглядається з трьох позицій: індивідуума, підприємства (мікрорівень), країни (макрорівень). На рівні підприємства ділова активність найчастіше розглядається як ефективність його роботи з точки зору кількості авансованих ресурсів або величини їх споживання в процесі виробництва.
Подольська В.О. Яріш О. В. [8, с. 154]	Ділова активність – поняття, що пов'язане з інвестиційною привабливістю підприємства. В показниках ділової активності знаходить відображення ефективність використання фінансових ресурсів підприємства.
Мясникова О. В. [9, с. 23].	Ділова активність може бути представлена як сукупність зусиль працівників підприємства, спрямованих під впливом певного рівня мотивації на збільшення насамперед оборотності оборотних активів, яка формується під впливом внутрішніх і зовнішніх факторів виробництва, а також розвитку соціально-економічної інфраструктури регіону.
Коваленко Л. О. Ремньова І. М. [10, с. 255]	Ділова активність – комплексна характеристика підприємства, яка втілює різні аспекти діяльності; система показників, що визначає місце підприємства на ринку конкретних товарів, географію ділових відносин, репутацію підприємства як партнера, активність інноваційно-інвестиційної діяльності, конкурентоспроможність.
Коробов М. Я. [11, с. 201]	У контексті аналізу фінансово-господарської діяльності цей термін розуміють вужче – як поточну виробничу й комерційну діяльність підприємства. У цьому випадку словосполучення «ділова активність» являє собою не цілком вдалий переклад англomовного терміну «business activity», який якраз і характеризує відповідну групу коефіцієнтів із системи показників оцінки фінансового стану суб'єктів підприємницької діяльності.
Гарасюк О. А. Ігнатенко М. Ю. [12, с. 50]	Ділова активність оцінюється сукупністю кількісних і якісних параметрів, серед яких – зростання економічного потенціалу, обсяги поставок на експорт, імідж підприємства, його соціальна і природоохоронна активність.

У контексті економічної діяльності під цим поняття розуміють поточну виробничу, комерційну, логістичну, управлінську діяльність, або ефективність фінансової діяльності, що проявляється в економічних

показниках.

Термін «ділова активність» широко використовується в економічній літературі (табл. 1.1).

Соціологічний підхід до трактування поняття ділової активності полягає у тому, що вона визначається як сукупність дій, що сприяють економічному зростанню підприємства на основі узгодженого розвитку її складових в гармонії із зовнішнім середовищем. Теоретична позиція більшості фінансових аналітиків полягає у характеристиці категорії «ділова активність» стосовно підприємства. На думку Т. П. Куриленка, ділову активність підприємства можна визначити як мотивований на макро- та мікрорівні процес управління ефективністю господарської діяльності суб'єктів економічних відносин, спрямований на забезпечення його розвитку, збільшення зайнятості й ефективне використання всіх ресурсів для досягнення ринкової конкурентоспроможності й формування сучасного інноваційно-інвестиційного потенціалу суб'єктів ринкових відносин та національної економіки в цілому [13].

Автор В. В. Ковальов визначає ділову активність в широкому розумінні як повний комплекс зусиль, спрямованих на просування компанії на ринках продукції, праці, капіталу. При аналізі фінансово-господарської діяльності цей термін розуміється у вузькому значенні – як поточна виробнича та комерційна діяльність підприємства. Важко погодитися з таким вузьким спектром враховуючи, що ділова активність підприємств проявляється в динаміці розвитку, досягненні цілей, ефективному використанні економічного потенціалу, розширенні ринків збуту своєї продукції [5].

Дослідники Л. В. Донцова і Н. А. Никифорова зазначають, що ділова активність у фінансовому аспекті проявляється насамперед у швидкості обороту коштів [14, с. 368]. Деякі автори замінюють сутність ділової активності показниками, що її характеризують. Тому, О. В. Єфімова та М. В. Мельник як аналіз ділової активності показують операційний цикл суб'єкта господарювання. Інші дослідники мають іншу точку зору [15, с. 451].

На думку С. В. Юркова, визначити ефективність використання коштів підприємства дозволяють показники ділової активності. Перевагою цього визначення є його стислість. Однак це не дає найбільш повної характеристики аналізованої категорії [16].

Ще більш вузьке поняття ділової активності підприємства дали економісти-фінансисти, як А. Д. Шеремет, Р. С. Сайфулін і Е. В. Негашев. На їх думку, це поняття характеризується лише «швидкістю обороту оборотних коштів суб'єкта». Перевага цієї концепції полягає в тому, що вона висвітлює головний фактор ділової активності підприємства, але не охоплює інших сфер та можливостей прояву [17, с. 105].

Поняття ділової активності є досить широким і охоплює майже всі аспекти діяльності підприємства .

Вивчення розробок науковців щодо тлумачення цього терміну свідчить про їх різноманітність і неузгодженість. Можна визначити це поняття в широкому і вузькому значенні.

У широкому розумінні воно спрямована на просування продукції, праці, капіталу, а у вузькому розумінні означає виробничу та комерційну діяльність, успішність зусиль, ресурсів, ефективність управління. Іншими словами, можна розглянути ділову активність, пов'язану з накопиченням та управлінням внутрішніми ресурсами економічного зростання та активність у зовнішньому економічному середовищі [18, с. 403-406].

Внутрішня діяльність полягає у примноженні економічного потенціалу підприємства та встановленні механізму покращення ефективності його використання.

У зовнішній сфері активність пояснюється як сукупність кількісних та якісних параметрів, таких, як репутація підприємства, соціальна активність, позиція підприємства на ринку, динаміка фондової активності. Дослідження теоретичних основ ділової активності доречно проводити з врахуванням присутніх підходів до визначення цього терміну (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Характеристика визначень сутності ділової активності підприємства

Автор	Визначення поняття	Позитивні сторони	Недоліки
В. О. Мец [19]	Ділова активність означає зусилля, які підприємство докладає для виходу на ринок продукції, праці, капіталу, а при аналізі фінансово – господарської діяльності цей термін застосовується для характеристики поточної виробничої і комерційної діяльності [145, с. 129].	Характеризує стан виробничої та комерційної діяльності підприємства, інформація за якою є важливою як для самого підприємства, так і для потенційних кредиторів та інвесторів.	Ділова активність прирівнюється до ринкової та комерційної активності, а тому враховуються лише ринкові оціночні характеристики, без управлінської або організаційної складових, використання яких допомагають здійснити більш якісний аналіз. А недостатність ключових значень та параметрів впливають на якість прийнятих управлінських рішень, а відтак – на позицію підприємства на ринку, його конкурентоздатність.
О. О. Шеремет [20]	Увесь комплекс зусиль, що спрямовує підприємство на ринках продукції, праці, капіталу.	При визначенні даного показника використовуються не лише фінансові його характеристики, а й виробничі, людські	
О. О. Заїкіна, В. В. Ковальов [21; 5]	Ділова активність досліджується як один із базових ринково-орієнтованих показників, який водночас характеризує спроможність підприємства здійснювати успішну діяльність на фінансових ринках, ринках праці та продукції, а також ефективність комерційної та виробничої сфер діяльності, якість прийнятих управлінських рішень.	Показник вивчається як з точки зору внутрішніх чинників (фінансововиробнича діяльність підприємства), так і з ринково-орієнтованої направленості. Такий аналіз дає більш змістовне уявлення про стан ділової активності	

Дослідження багатьох авторів зводяться до визначення ділової активності підприємства тільки з декількох аспектів. По-перше, увага зосереджується на приналежності даного показника до ринково-орієнтованих категорій, на що вказує його особливості, що характеризують ринкові позиції підприємства, а саме рівень торгівлі, конкурентоспроможність. Даного висновку дотримуються Л. О. Коваленко, О. О. Заїкіна, О. О. Шеремет, В. О.

Мец та інші. Проте, вважаємо, що ділову активність підприємств не має обмежувати тільки макроекономічними параметрами, тому що вона більше характеризує внутрішні аспекти економічної діяльності підприємств.

Спроби використовувати термін «ділова активність» щодо певних функціональних підсистем підприємства слід визначати окремо. Це поняття найчастіше використовується у фінансовому аналізі підприємств. Це, на наш погляд, також дивно. Поняття «ділова активність» у фінансовому аналізі найчастіше використовуються щодо його обігового капіталу. Таким чином, такий вид тверджень зміститься в: активність у веденні поточного рахунка (кількість операцій) визначає ділову активність і є одним із факторів, що визначають кредитоспроможність клієнта банку [22, с. 192].

Систематизація наукових підходів до визначення «ділової активності підприємства» дозволяє припустити, що це складна концепція, що включає ряд взаємопов'язаних елементів для визначення місця товаровиробників на ринку та його перспектив. Ми пропонуємо авторський підхід до визначення ділової активності підприємства, який включає специфіку галузі, зовнішньо-економічні умови та принципи управління. Тому ділову активність підприємства слід розглядати комплексно з чотирьох позицій – як характеристику конкурентних переваг підприємства, як критерій його здатності до розвитку, як стимул трудової зайнятості та прибутковості, як показник поліпшення економічних відносин [23, с. 116].

В контексті фінансового аналізу, перш за все, визначаються резерви для збільшення та ефективного використання ресурсів підприємства. Оскільки результати аналізу ділової активності є основою та важливою складовою у розробці заходів щодо забезпечення діяльності підприємства, доцільно оцінити рівень ділової активності та властиві їм виробничо-господарські ситуації, що визначають певні результати фінансово-господарської діяльності підприємства. Пропонуємо відобразити характеристики рівнів ділової активності підприємства у схематичному вигляді (рис.1.1).

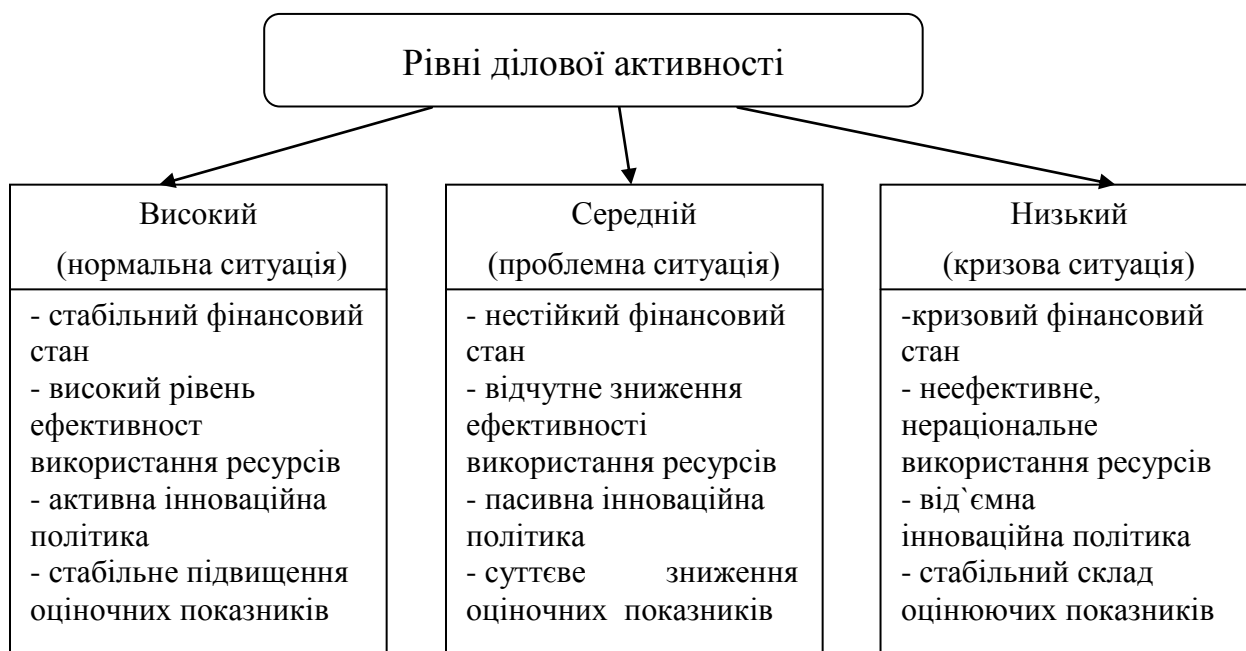

Рис. 1.1. Характеристика рівнів ділової активності сільськогосподарського підприємства

Нормальна ситуація відповідає високому рівню ділової активності. Цей рівень характеризується стійкою тенденцією покращення результативних показників, підвищення показників ефективності використання фінансово-виробничих ресурсів, моніторингу ділової активності, нормалізація поточної діяльності підприємства, ретельного вивчення та аналізу інформаційних потоків, оперативного управління та швидкого реагування на проблемні питання.

Проблемна ситуація типова для підприємства, рівень ділової активності якої відповідний середньому, стан підприємства знижується, можна помітити нестійка динаміка оціночних показників, інертно здійснюється інвестиційна та інноваційна діяльність, нестабільна тенденція показників ефективності використання фінансово-виробничих ресурсів, пошук та прийняття обґрунтованих управлінських рішень, експрес-аналіз рівня ділової активності, експрес-прогноз рівня ділової активності [24].

Низький рівень ділової активності описує кризову ситуацію, спостерігається нестабільна динаміка оціночних показників, стійка тенденція

погіршення стану підприємства, звужений тип виробництва, моніторинг ділової активності, локалізація ризикової ситуації відповідно до джерел її виникнення, за умов кризи - зміна стилю керівництва. Вчасне виявлення проблемної та кризової ситуації на підприємстві за допомогою оцінки ділової активності допомагає уникнути банкрутства за рахунок прийняття оперативних управлінських рішень.

Узагальнення теоретичних характеристик поняття ділової активності підприємств дозволяє здійснювати ідентифікацію та визначити її роль серед інших категорій активності, визначити її ключові характеристики, напрями та сфери застосування (рис. 1.1). Визначення ділової активності як економічної категорії обумовлена своїм суттєвим змістом, який орієнтований на загальні, універсальні, логічні та абстрактні особливості економічних явищ і процесів, закономірності їх розвитку, що використовується для систематизації знань та прийняття управлінських рішень.

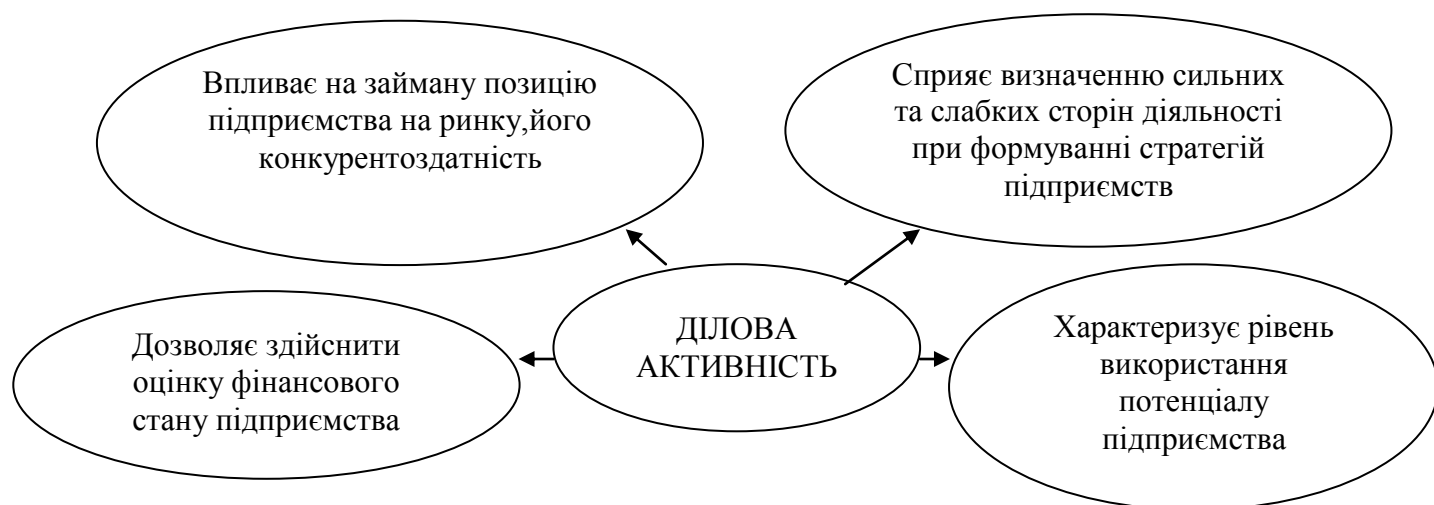

Рис. 1.2. Ключові властивості ділової активності підприємства

За результатами дослідження, можливо виділити п'ять головних властивостей ділової активності підприємств. По-перше, завдяки коефіцієнтного аналізу можна здійснити оцінку фінансового стану підприємства. По-друге, він характеризує рівень використання потенціалу підприємства шляхом визначення його реальних можливостей у певній

галузі, наявності виробничих ресурсів та резервів, продуктивності трудових ресурсів, організаційної структури тощо. По-третє, ділова активність значно впливає на становище підприємства на ринку, його конкурентоспроможність. Це проявляється через показники товарообігу, наявність ринків збуту. Четверта особливість ділової активності встановлений постійний контроль для здійснення відповідних заходів управління. Тобто, відбувається систематичний процес спостереження та аналізу динамічних економічних процесів [25, с. 138].

За допомогою останньої властивості ділової активності проявляються сильні та слабкі сторони підприємства, що потрібно враховувати при формуванні різних стратегій розвитку.

Очевидно, що з переходом до ринкової економіки роль та значення управлінських рішень, що приймаються на всіх етапах розвитку діяльності підприємства, досить підвищилась, Зміна технології виробництва, вихід на нові ринки, розширення обсягів виробництва та асортименту продукції вимагають своєчасних та зважених управлінських рішень, ефективність яких набагато підвищується, якщо їх обґрунтування здійснюється з урахуванням факторів, що впливають на виробничо-економічний стан підприємства та відповідних їй рівнів ділової активності. Цей підхід до управління ефективною діяльністю підприємства ґрунтується на удосконаленому аналізі ділової активності, результати якого дозволяють розробити ефективні заходи щодо зниження негативного впливу цих факторів на виробничий та фінансовий стан підприємства, таким чином, запобігання кризі. Аналіз ділової активності підприємства необхідний для зовнішніх і внутрішніх користувачів інформації (рис. 1.3) [26, с. 387].

Систематизувавши користувачів інформації, можна стверджувати, що для досягнення цілей власники повинні контролювати всі процеси, що відбуваються на сільськогосподарському підприємстві за допомогою підпорядкованих їм підрозділів. Керівники підприємства покладаються на оцінку ділової активності, при проведенні всебічного аналізу його діяльності,

виявленні сильних та слабких сторін, впливу конкурентів та інших. Вкладаючи гроші у будь-яку діяльність, інвестор прагне знати, на якій стадії знаходиться сільськогосподарське підприємство, чи доцільно інвестувати у це підприємство. Постачальники сировини та ресурсів використовують дані аналізу для визначення здатності підприємства сплатити за поставлені товари, надані послуги та виконану роботу.

Рис. 1.3. Суб'єкти, які зацікавлені в забезпеченні ділової активності підприємства

Представники банків (аналітики, кредитори, аудитори) використовують аналіз розрахункових показників для оцінки платоспроможності підприємства. Ділова активність підприємства забезпечується єдністю таких функцій господарської діяльності: 1) корисність (економічна вигода); 2) здатність до відтворення забезпечення

економічного зростання вартості підприємства з мінімальним ризиком; 3) безперервність – розвиток підприємства на основі ефективного використання ресурсного потенціалу; 4) пропорційність – розподіл доданої вартості на основі гармонізації інтересів різних груп учасників економічних відносин [27, с. 12].

Виходячи з того, що всі сторони діяльності підприємства традиційно поділяють на зовнішні та внутрішні, існують дві основні складові ділового середовища. Мова йде про зовнішнє та внутрішнє середовище, аналіз якого передбачає ідентифікацію його учасників, особливості їх відносин з сільськогосподарськими підприємствами, а також характеристику властивих йому факторів впливу. Узагальнення підходів до класифікації факторів, що впливають на ділову активність підприємства:

- зовнішні (міжнародні, політичні, ринкові, економічні, природно-кліматичні, екологічні);

- внутрішні (принципи діяльності, ділова репутація, фінансовий менеджмент, маркетингова стратегія, інноваційна культура) [28, с. 65].

Дослідження показують, що гудвіл і ділова активність – це близькі та взаємопов'язані поняття, але вони незалежні. Основними компонентами гудвілу є: ноу-хау; технології; торгові марки; компетенція та знання персоналу; бази даних; зв'язки; місце знаходження. Основа гудвілу, що виявляється в майбутніх вигодах - це інтелектуальний капітал, який складається з людського, технологічного (структурного) і ринкового (клієнтського) капіталу. Основою цих трьох складових є людські ресурси – найбільша динамічна здатність компанії з часом отримувати прибуток. Вважається, що людський капітал не може належати компанії, а структурний капітал може бути привласненим та діяти як об'єкт купівлі-продажу [29, с. 117].

Фінансовий менеджмент – це структура балансу, платоспроможність, ліквідність, співвідношення власних і позикових коштів, вартість капіталу, структура майна, інвестиційна привабливість, рівень прибутку,

рентабельності [30, с. 20]. Маркетингова стратегія повинна включати сегментацію ринку (співвідношення масових та цільових ринків збуту, ринкові вікна), товарну, цінову, збутову, комунікаційну, рекламну політику. Основним фактором, на наш погляд, є інноваційна культура. Ефективна робота підприємства неможлива без урахування фактора лідерства: «сильні керівники – сильна культура». Спочатку поведінка керівників визначає і формує інноваційну культуру, а потім інноваційна культура підприємства визначає поведінку його працівників. Вплив інноваційної культури виявляється у двох основних напрямках: 1) сприяє створенню позитивного іміджу підприємства у зовнішньому середовищі; 2) дозволяє забезпечити сприятливі умови для активізації інноваційної діяльності всередині підприємства [31, с. 83].

Зовнішні фактори мають не менш суттєвий вплив, оскільки це, фактично, ринкове середовище, в якому працює сільськогосподарське підприємство. Він утворений зовнішніми, по відношенню до підприємства, суб'єктами економічної діяльності. До політичних факторів належать принципи державної земельної політики, становлення держави до підприємництва, відношення до власності. Ринкові фактори, до яких належать конкурентні, науково-технічні та споживчі. Це якість продукції, послуг (сервісне обслуговування), рівень витрат виробництва, рівень ціни на продукцію, звички, традиції та норми споживання, зміна моди, стилю, вимоги споживачів до функціональних особливостей товару, техніко-економічні параметри продукції, тривалість життєвого циклу, його можливість збільшення. У зв'язку з тим, що діяльність будь-якого суб'єкта господарювання спрямована на кінцевого споживача, це також впливає на діяльність підприємства з його вимогами до продукції та фінансовими можливостями.

До економічних факторів належать стан фінансової системи, податкова, кредитна, амортизаційна політика, державна підтримка, обмеження монополізму, захист конкуренції, купівельна спроможність

населення, кредитні можливості, інвестиційний клімат у країні, інфляція, мінімальна заробітна плата, зміни галузевої та професійно кваліфікаційної структури, рівень безробіття, підприємницька активність та демографічні фактори [32, с. 105].

Для досягнення головної мети будь якого підприємства – збільшення прибутку – недостатньо забезпечити виробництво необхідною сировиною та високотехнологічним обладнанням. Більш ефективними інструментами вирішення цієї проблеми є впровадження ефективних методів управління та форм структурної організації, які б забезпечували ритмічну та злагоджену роботу, підтримували платоспроможність та інвестиційну привабливість підприємства. Але таких заходів буде недостатньо для досягнення значних результатів діяльності підприємства, якщо людський фактор не займе провідного місця в системі цінностей керівництва і підприємство не створить нову модель використання трудових ресурсів, здатну створити творчу атмосферу в колективі, стимулювати ініціативу та підвищити зацікавленість працівників працюючи разом [33, с. 95].

Отже, вивчення сутності ділової активності підприємств та факторів, що впливають на її рівень, свідчить про її значну поширеність в сучасній вітчизняній та зарубіжній практиці. Аналіз інтерпретацій ділової активності підприємства різними вченими дозволяє стверджувати, що ділова активність відображає рівень ефективності використання матеріальних, трудових, фінансових і інших ресурсів і, водночас, характеризує якість управління. Крім того, проведено систематизацію суб'єктів, які зацікавлені в забезпеченні ділової активності підприємства та виділено мету здійснення аналізу кожним. Визначено основні фактори, що впливають на ділову активність підприємств як з внутрішнього, так й зовнішнього середовища.

Враховуючи вищевикладене, ми вважаємо, що ділова активність є одним з важливих показників розвитку підприємства та визначає можливість досягнення стратегічних завдань і цілей, перспектив його подальшого функціонування.

1.2 Система управління діловою активністю підприємства: поняття та основні проблеми

Головна мета діяльності будь-якого підприємства є одержання прибутку. Досягнення цієї мети в сучасних умовах відбувається завдяки існуючій на підприємстві структури управління. Управління – це цілеспрямований вплив суб'єктів, органів управління на людей та економічні об'єкти, що здійснюється з метою спрямування їхніх дій на отримання бажаних результатів [12, с. 60]. Управління діяльністю підприємства повинно спиратися на загальноприйнятих принципах і охоплювати всі аспекти його діяльності: виробничу, комерційну, логістичну та фінансову і управлінську.

Ефективність та результативність кожної діяльності в кінцевому рахунку впливає на результати діяльності підприємства. Результативність виробничої діяльності залежить від ефективного використання ресурсів підприємства. Ефективність комерційної діяльності спрямована на забезпечення підприємства необхідними ресурсами для виробництва продукції, виконання робіт і надання послуг, спрямованих на просування продукції на ринку, розширення ринків збуту і залучення нових покупців. Ефективність фінансової діяльності накопичує зусилля для покращення ефективності діяльності підприємства в цілому.

Змістом управління діловою активністю є вплив управління підприємством на поточні плани формування, розподілу та перерозподілу всіх видів наявних ресурсів з метою постійного підвищення ефективності діяльності підприємства на внутрішньому та загальноекономічному рівнях [34, с. 115].

Управління діловою активністю включає в себе низку правил, виконання яких повинно забезпечити збільшення ділової активності:

- 1) фактична або прогнозна інформація повинна мати високу ймовірність надійності;
- 2) висока ймовірність отримання додаткового ефекту завдяки вдосконаленню поточного плану;
- 3) зміни внесені до поточного плану

управління одним ресурсом повинні узгоджуватись з планами управління іншими ресурсами; 4) існує ефективний механізм швидкої передачі вдосконалення плану до виконання; 5) управління відповідним ресурсом здатен організувати та контролювати виконання вдосконаленого плану. Завдання управління діловою активністю підприємства відображено на рис. 1.4 [35, с. 284].

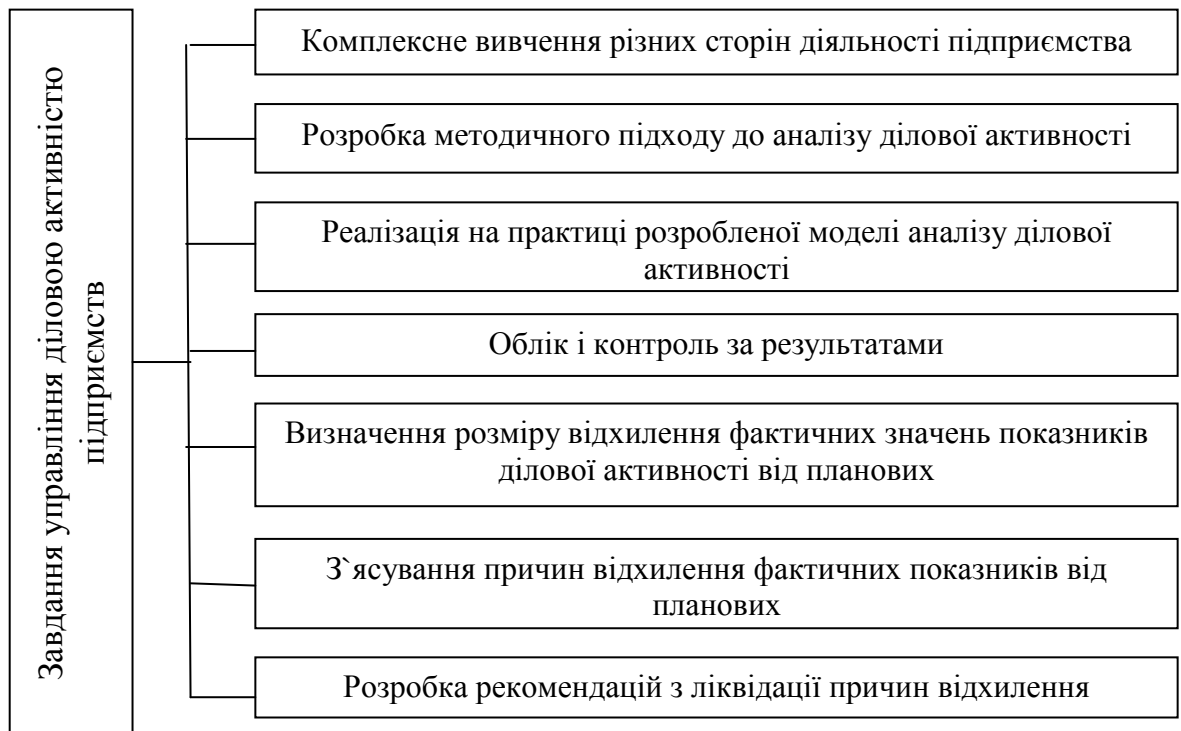

Рис.1.4. Завдання управління діловою активністю підприємства

Управління діловою активністю підприємства слід здійснювати за трьома напрямками:

- соціально-економічне управління підприємством (збільшення кількості працівників, збільшення заробітної плати та інших виплат, забезпечення підвищення продуктивності праці за рахунок кращої мотивації працівників, всебічного розвитку та вдосконалення зовнішньоекономічної діяльності підприємства);

- управління ефективністю виробничих процесів (підвищення ефективності використання майна, підвищення техніко-технологічного рівня

виробництва, оптимізація матеріаломісткості виробництва, вдосконалення структури виробництва на підприємстві);

- управління прибутками та інвестиційними процесами підприємства (збільшення прибутку підприємства, збільшення збитків підприємства, збільшення частини реінвестованого прибутку, збільшення частки вкладеного капіталу).

Важливим етапом управління діловою активністю є управління інноваційною культурою. Це поняття є відносно новим, але важливим. Інноваційна культура – це система взаємовідносин між усіма суб'єктами інноваційної системи підприємства та держави, яка пов'язана із стимулюванням креативного мислення, реалізацією інноваційного потенціалу особистості і підприємства, а також оптимізацією всього інноваційного процесу – від продукування (генерування) інноваційних ідей до їх комерціалізації [36, с. 470 - 479].

Слід відмітити, що управління діловою активністю - надзвичайно відповідальний і складний процес, якому головну роль відіграє професіоналізм управлінського персоналу. Тільки чіткі та компетентні рішення, прийняті на основі економічного аналізу, можуть дати результат, який підвищить ефективність роботи підприємства. Від рівня ділової активності та ефективної діяльності підприємства залежить його становище в економіці. Стабільне сільськогосподарське підприємство не працюватиме і не буде співпрацювати зі «слабкою», збитковою організацією.

Соціально-економічне управління підприємством забезпечує досягнення позитивного загальноекономічного ефекту. Два інших напрями управління діловою активністю сприяють досягненню позитивного ділового ефекту. У той же час управління прибутками та інвестиційними процесами забезпечує безпосереднє задоволення інтересів власників, а управління ефективністю виробничих процесів здійснюється опосередковано шляхом раціоналізацію затрат сировини та матеріалів, сприяння науково-технічному та організаційному прогресу, що сприяє скороченню тривалості операційного

циклу та підвищення ділової активності.

У сучасній літературі є різні стратегії як для управління підприємством в цілому, так і для управління діловою активністю зокрема.

Управління діловою активністю на підприємствах слід починати з розуміння сутності ділової активності, чіткої мети, підвищення ефективності використання фінансових ресурсів та збільшення обсягів виробництва, нових можливостей оцінки ділової активності, оцінки конкурентів, розробки інструментарію управління діловою активністю [23, с. 116]. Тому ділова активність розглядається одним із важливих факторів розвитку підприємства і визначає досягнення стратегічних завдань і цілей, перспективи його подальшого функціонування.

1.3 Методика оцінювання ділової активності сільськогосподарського підприємства

Основним інструментом оцінки ефективності використання ресурсів підприємств в умовах нестабільної економіки є аналіз ділової активності. Аналіз ділової активності – це взаємопов'язані й взаємозалежні методи вивчення та наукового дослідження певних явищ, процесів, дій та результатів [38, с. 25]. Аналіз показує резерви які не використовувались для покращення ефективності показників діяльності деяких галузей, асоціацій, підприємств. Підсумки аналізу використовуються для прогнозу та довгострокового планування економічних процесів, а також для розробки програм та рекомендацій для майбутнього ефективного розвитку.

Аналіз ділової активності за допомогою відносних показників є головним доповненням до загальної оцінки рівня ділової активності підприємства, так як ці показники мають змогу не лише робити аналіз діяльності одного і того ж підприємства в різний час, а й порівнювати дані, які отримали, про результати діяльності різних підприємств незалежно від рівня абсолютних показників. При аналізі ділової активності за відносними

показники визначають фінансові коефіцієнти, які проявляються в швидкості оборотності засобів підприємства. Вони показують наскільки швидко обертаються кошти, вкладені в певні сфери фінансово-господарської діяльності підприємства, у той же час характеризуючи ефективність їх використання.

Одиниця виміру відносних показників ділової активності - рази (кількість оборотів коштів за досліджуваний період). Такі показники не мають нормативних значень, а мають тільки позитивну динаміку до зростання, із-за того, що при розрахунку цих коефіцієнтів береться не тільки дані Балансу (Звіту про фінансовий стан), але і Звіт про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід), що відображає цінову політику кожного окремого підприємства. Плюс до всього, при оцінці кожного окремого показника потрібно враховувати галузеву приналежність, стадію життєвого циклу, масштаби діяльності підприємства, його цінову та облікову політику.

Бачимо, що інформація, яка представлена в Балансі (Звіті про фінансовий стан), формується на конкретну дату (на 1.01 поточного року) і відображає залишки по відповідних рахунках 1–6 класу Плану рахунків на початок і кінець звітної періоду, відповідно значення наведені у цій формі є миттєвими. Дані, які представлені у Звіті про фінансові результати (Звіті про сукупний дохід), відображаються за звітний та попередній період і представляють оборот на рахунках 7-9 класів, що вказує на інтервальний характер сформованих величин. Через те, що для обчислення коефіцієнтів ділової активності використовуються як миттєвий, так і інтервальні показники, дані, сформовані в Балансі (Звіті про фінансовий стан) повинні відображатися за середньорічною вартістю, а дані зі Звіту про фінансові результати (Звіті про сукупний дохід), відображають тільки за звітний період.

Аналіз ділової активності підприємства проводиться за допомогою розрахунку наведених головних показників (коефіцієнтів):

– коефіцієнт оборотності активів (знаходиться за допомогою відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до

середнього значення балансу підприємства і характеризує ефективність діяльності підприємства усіх ресурсів які є, незалежно від їх джерел);

– коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості (знаходиться як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньорічної суми дебіторської заборгованості та показує норму обороту дебіторської заборгованості підприємства за досліджуваний період, збільшення або зменшення комерційного кредиту, який надається підприємством);

– коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості (знаходиться як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньорічної суми кредиторської заборгованості і відображає норму обороту кредиторської заборгованості підприємства за досліджуваний період, розширення або зменшення комерційного кредиту, що надається підприємству);

– термін погашення дебіторської та кредиторської заборгованості (розраховується як відношення тривалості звітного періоду до коефіцієнта оборотності дебіторської або кредиторської заборгованості та показує середній період погашення дебіторської або кредиторської заборгованості підприємства);

– коефіцієнт оборотності матеріальних запасів (розраховується як ділення собівартості реалізованої продукції на середньорічну вартість матеріальних запасів і характеризує норму реалізації товарно-матеріальних запасів підприємства); тривалість операційного циклу (розраховується як сума періоду обороту дебіторської заборгованості (в днях) та періоду обороту виробничих запасів (у днях);

– тривалість фінансового циклу (розраховується як тривалість операційного циклу мінус період оборотності кредиторської заборгованості);

– коефіцієнт обороту основних засобів (фондовіддача) (визначається як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньорічної вартості основних фондів і показує ефективність

використання основних засобів підприємства);

- період оборотності чистого робочого капіталу (визначається як відношення кількості днів у році до коефіцієнта оборотності чистого робочого капіталу);

- коефіцієнт оборотності чистого робочого капіталу розраховується як відношенню чистого доходу від реалізації до розміру чистого робочого капіталу, середнього за період);

- коефіцієнт оборотності власного капіталу (визначається як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньорічної величини власного капіталу підприємства і відображає ефективність використання власного капіталу підприємства) [39, с. 252].

Аналіз ділової активності підприємства проводиться на якісному рівні та кількісному. Якісний рівень оцінки можна отримати, порівнявши діяльність досліджуваного підприємства з однаковими за сферою застосування капіталу підприємствами.

До якісних критерій можна віднести:

- широта ринків збуту продукції;
- наявність експортованої продукції;
- наявність унікальної продукції, технічні та економічні параметри якої перевищують або відповідають світовим аналогам;
- імідж підприємства;
- стабільність відносин з клієнтами, партнерами тощо.

Кількісна оцінка та аналіз ділової активності здійснюється за двома напрямками:

- ступінь реалізації плану на основі показників, які забезпечують задані темпи їх зростання;
- рівень ресурсоефективності.

На основі підходів, які існують, наявне дослідження пропонує методичний підхід до аналізу ділової активності сільськогосподарських підприємств, пристосованих до сучасних умов України, який представляє

собою створення окремих груп показників з їх поділом на прямі (чітко відображають рівень та динаміку ділової активності підприємств) та непрямі (характеризують зміну ділової активності тільки за наявності деяких умов).

Аналіз показників ділової активності передбачає такі етапи: 1) оцінка динаміки діяльності підприємства, яка ґрунтується на порівнянні темпів зміни прибутку, обсягу реалізації та вартості активів, до того ж, доповнюється аналізом динаміки відносних показників; 2) аналіз оборотності та ефективності використання ресурсів і капіталу; 3) аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості; 4) аналіз показників трудової діяльності; 5) аналіз показників екологічної оцінки ділової активності. Затвердження методики дає змогу охопити усі функціональні спектри діяльності підприємства та виявити «хворі» місця, яким потрібне краще управління та контроль з боку керівництва.

Перший етап. Оцінка динаміки діяльності підприємства, що проводиться на основі порівняння темпів змін прибутку, обсягу реалізації та вартості активів, разом з тим, доповнюється аналізом динаміки відносних показників. Доцільним для аналізу ділової активності підприємства можна вважати, коли темпи приросту балансового прибутку вищі за темп зростання обсягів виручки, а темпи зростання виручки – вищі темпів росту основного капіталу:

$$100 \% < T_{ск} < T_r < T_n, \quad (1.1)$$

де $T_{ск}$ – темп зміни сукупного капіталу, авансованого в діяльність підприємства;

T_r – темп зміни обсягів реалізації продукції;

T_n – темп зміни прибутку [4].

Таке пояснення вказує на зростання економічного потенціалу підприємства, обсяги реалізації продукції зростає швидше, ніж економічний потенціал [40, с. 45].

Перша нерівність означає, що економічний потенціал підприємства підвищується, тобто збільшуються масштаби його діяльності.

Друга нерівність вказує на те, що порівнюючи зі збільшенням економічного потенціалу обсяг реалізації підвищуються більш швидкими темпами, рівень рентабельності кожної валюти, вкладеної в підприємство, зростає.

Третя нерівність вказує на те, що прибуток зростає швидше, що показує про відносне зменшення виробничих витрат й обігу в результаті дій, спрямованих на оптимізацію технологічного процесу та взаємовідносин з підрядниками [41, с. 18].

Але допустимі також відхилення від цієї досконалої залежності, які не завжди варто вважати негативними. Такими причинами порушення системи нерівності можуть бути: освоєння нових перспективних напрямків використання капіталу, реконструкція та модернізація наявної сфери виробництва, впровадження продуктивних нововведень тощо. Зауважимо на тому, що така діяльність завжди пов'язана зі значними вкладеннями грошових коштів, які порушують наведені співвідношення показників, та не вказують про зниження ділової активності підприємства.

Водночас, прибуток має збільшуватись більш швидкими темпами при відносному зменшенні витрат на виробництво та обертанні товарів. Зрештою прибуток – це залишкова частина чистого продукту від споживання, взаємодіючи з відновленими силами праці, рухає процесом відтворення, викликаючи все нові і нові повторення даного процесу. Можливі відхилення від цієї середньозваженої залежності, що не завжди варто оцінювати, як негативні.

Зокрема, реконструкція або модернізація підприємства постійно пов'язана із втратою значних фінансових ресурсів протягом деякого періоду часу, протягом якого темпи зміни основного капіталу можуть бути вищими за темпи приросту виробництва. Така діяльність завжди пов'язана із вагомим вкладенням фінансових, трудових, інтелектуальних, земельних ресурсів, що порушує вищезазначене співвідношення показників, але це не означає, що відбувається зниження ділової активності підприємства.

Проведення даного аналізу доповнюється оцінкою динаміки відносних показників. Коефіцієнт ділової активності дозволяє визначити обсяг продукції, для виробництва якого використовується майно підприємства і знаходиться як відношення обсягу реалізації до валюти балансу.

Загальний оборот активів (коефіцієнт оборотності активів) є узагальненим показником оборотності та характеризує швидкість обороту всього майна підприємства за балансом. Аналізуючи активи, необхідно пам'ятати про неоднорідність цієї групи засобів і це відображається на якості та інформативності розглянутого коефіцієнта.

Як відомо, ділова активність підприємства практично залежить від стану, динаміки та ефективності використання виробничих ресурсів, що є власністю господарської діяльності підприємства та визначає специфіку трудових функцій його працівників [42, с. 12].

Слід зазначити, що не лише наявність та використання ресурсного потенціалу сільськогосподарського підприємства є фактором формування та рівня його ділової активності, а навпаки – рівень та напрямок прояву ділової активності залежать від динаміки та ефективності використання ресурсів підприємства. Товарооборот у розрахунках обчислюється, як відношення обсягу реалізації до дебіторської заборгованості. При збільшенні оборотності відповідного виду дебіторської заборгованості вказує збільшення коефіцієнта та розміру комерційного кредиту, що надає підприємство своїм контрагентам. Головним фактором прискорення оборотності запасів є розумне відносне зниження запасів: чим менше запаси можуть підтримувати ритм технологічного процесу, тим вища є ефективність і прибутковість. Зі зростанням обороту всього капіталу кругообіг засобів підприємства прискорюється або ціни зростають.

Другий етап. Аналіз оборотності та ефективності використання ресурсів сільськогосподарського підприємства. Передумовою результативного використання ресурсного потенціалу (з точки зору оборотних активів) є швидкість їх обертання. Здійснення виробничої

діяльності вимагає виділення коштів на запаси, незавершене виробництво, готову продукцію. Як наслідок, чим коротшим цикл перетворення коштів, тим ефективніша діяльність підприємства. Коефіцієнт обігу основних засобів розраховується як відношення чистої виручки від реалізації до балансової вартості основних засобів; показує, який дохід приносять інвестиції, які вкладені у засоби виробництва. Коефіцієнт оборотності запасів визначає величину обігових коштів, вкладених у запаси; обчислюється як відношення собівартості реалізації продукції до величини запасів. Термін оборотності запасів показує середній період зберігання виробничих запасів. Термін перетворення придбаних матеріальних ресурсів у грошові кошти визначає період операційного циклу і розраховуються, як сума періодів обороту запасів і погашення дебіторської заборгованості. Період фінансового циклу можна визначити, шляхом віднімання операційного циклу від періоду кредиторської заборгованості [34, с. 117].

Третій етап. Аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості. Для удосконалення аналізу ділової активності потрібно провести аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості. Стан дебіторської та кредиторської заборгованості, їх розмір та якість мають великий вплив на фінансовий стан сільськогосподарського підприємства. Розглянемо показники, що належать до цієї категорії. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості характеризує величину перевищення доходу над дебіторською заборгованістю. Якщо сільськогосподарське підприємство збільшило сумнівну дебіторську заборгованість і збільшило загальну частку дебіторської заборгованості в загальній сумі оборотних активів, це вказує про зниження ліквідності поточних активів в цілому, а значить – погіршення фінансового стану. Термін погашення дебіторської заборгованості відображає строк стягнення дебіторської заборгованості, верхня межа – 20 днів. Аналіз дебіторської заборгованості слід доповнити аналізом кредиторської заборгованості, метод проведення якого аналогічний методу аналізу дебіторської заборгованості. Кредиторська заборгованість перед

постачальниками розглядається як безкоштовна позика, отримана підприємством. Якщо підприємство не має достатньо коштів для сплати боргів постачальникам, то вимагає необхідності взяти позику в банку або скористатися власним капіталом. Перевага кредиторської заборгованості полягає в економії коштів на сплату відсотків банку у разі негайної оплати товару.

Термін погашення кредиторської заборгованості визначає період сплати короткострокової заборгованості підприємством. Збільшення показника свідчить про те, що відбулося збільшення швидкості сплати боргу підприємства, а зниження характеризує збільшення купівлі продукції в кредит. Період фінансового циклу повинен зменшуватися і визначає період обігу коштів. Аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості закінчується розробкою пропозицій щодо вдосконалення управління ними. Це необхідно: контролювати співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості. Значне перевищення дебіторської заборгованості створює загрозу для фінансової стійкості підприємства та визначає необхідність залучення додаткових джерел фінансування; збільшити кількість клієнтів для зниження ризику несплати, який є значним за наявності монопольного замовника; контролювати стан простроченої заборгованості. З точки зору інфляції будь яка затримка платежу приводить до того, що підприємство фактично отримує лише частину боргу; вчасно виявляти неприпустимі види дебіторської та кредиторської заборгованості, до яких належать прострочена заборгованість постачальникам і прострочена заборгованість покупцям більше 3 місяців, заборгованість за платежами до бюджету тощо [43].

Четвертий етап. Аналіз трудових показників. Трудові показники – це кількісні та якісні характеристики оцінки стану соціально-трудоких відносин на підприємствах, використання робочої сили та ефективності праці (за певний проміжок часу). До головних трудових показників належать: кількість персоналу, продуктивність праці, заробітна плата, фонд оплати праці. Визначення результатів діяльності підприємства в ринкових умовах

господарювання стає особливо важливим з точки зору екологічного навантаження. Основною метою підприємства є виконання виробничої програми з випуску конкурентоспроможної продукції з використанням мінімальних витрат живої і матеріальної праці. Це підвищує важливість і вплив трудових показників на продуктивність праці. Але аналіз показників не має стати самоціллю підприємства. Він повинен виконувати основні функції в системі управління підприємством: вдосконалення планування, регулювання, контролю, керівництва. Основними задачами аналізу трудових показників є: об'єктивна оцінка використання трудових ресурсів: робочої сили, продуктивності праці; визначення факторів та їх впливовість (кількісно) на зміну трудових показників; усунення недоліків в організації та нормуванні праці; пошук шляхів використання резервів щодо підвищення продуктивності праці.

П'ятий етап. Аналіз показників екологічної оцінки ділової активності. Підвищення ділової активності сільськогосподарського підприємства в умовах радіаційного забруднення супроводжується збільшенням економічної ефективності торговельної діяльності з порушеннями екологічної безпеки продукції, оскільки витрати на екологічний контроль хоч і складають в середньому 2-3 % від загальних витрат, але в деяких секторів виробництва вони можуть бути набагато вищими.

Висновки до розділу 1:

Підсумовуючи перший розділ, ми можемо узагальнити теоретичні аспекти ділової активності і зробити наступні висновки:

1. Розглядаючи думки авторів щодо трактування поняття «ділова активність» виявлено його неоднозначність, складність та багатогранність. Усі вивчені нами визначення доповнюють одне одного і забезпечують найбільш повне і чітке висвітлення поняття «ділова активність».

Підсумовуючи їх, можна стверджувати, що ділова активність є складною характеристикою, яка включає в собі різні сфери господарської діяльності підприємства, відповідно визначається системою таких критеріїв, як позиція підприємства на ринку збуту вироблених товарів, географія ділових відносин, репутація підприємства як партнера, активність інноваційної та інвестиційної діяльності, конкурентоспроможність.

2. Потрібно зазначити, що управління діловою активністю – це дуже відповідальний і складний процес, в якому головну роль відіграє професіоналізм управлінського персоналу. Тільки чіткі та компетентні рішення, прийняті на основі проведеного економічного аналізу, можуть дати результат, який підвищить ефективність роботи підприємства. Від рівня ділової активності та ефективної діяльності підприємства залежить його становище в економіці народного господарства. Стабільне сільськогосподарське підприємство не працюватиме і не співпрацюватиме зі «слабкою», збитковою організацією.

3. Досліджуючи підходи різних вчених до класифікації ділової активності, ми їх узагальнили, поєднавши подібні за своєю суттю. Узагальнена класифікація, враховує особливості функціонування ділової активності сільськогосподарського підприємства та дозволяє більш ефективно керувати її формуванням та використанням.

4. Аналіз ділової активності з використанням відносних показників є важливим доповненням до загальної оцінки рівня ділової активності підприємства, оскільки ці показники дозволяють не тільки аналізувати діяльність одного і того ж підприємства у різні періоди часу, а й порівнювати дані про результати діяльності різних підприємств незалежно від рівня абсолютних показників.

5. Таким чином, проаналізовані методи аналізу ділової активності підприємства дають змогу виявити «хворі» місця, які потребують спеціального контролю з боку керівництва підприємства. Вивчення ділової активності підприємства полягає в розрахунку коефіцієнтів, які більш

адекватно з економічної точки зору відображають його стан, коефіцієнти динаміки розвитку, використання ресурсів і капіталу, дебіторської і кредиторської заборгованості, трудові ресурси та екологічні показники ділової активності.

РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ДІЛОВОЮ АКТИВНІСТЮ ТОВ «АГРО-СВІТ»

2.1. Організаційно-економічна характеристика ТОВ «Агро-Світ»

Товариство з обмеженою відповідальністю (ТОВ) «Агро-Світ» є юридичною особою, і тому має круглу печатку, штамп, бланк із відповідними реквізитами, основні та оборотні засоби, незалежний баланс, розрахункові та інші рахунки в банках та може укласти різні угоди від свого імені на території України та за її межами.

ТОВ «Агро-Світ» засновано Книшом І. П. 08 квітня 2003 року. Адреса сільськогосподарського підприємства: 51320, Дніпропетровська область, Юр'ївський район, село Олександрівка, вул. Центральна, будинок 40.

Відстань до райцентру пгт. Юр'ївка 25 км., до обласного м. Дніпро 100 км. Основним каналом збуту продукції є ТОВ «Павлоградзернопродукт» в с. Варварівка та інші.

Призначення сільськогосподарського підприємства – виробництво та реалізація сільськогосподарської продукції. Основним видом діяльності ТОВ «Агро-Світ» є сільськогосподарське виробництво, а саме у таких галузях як: вирощування зернових (крім рису), зернобобових та олійних культур (пшениця, ячмінь, кукурудза, просо, гречка, соняшник, ріпак) , а також господарство займається розведенням риби: коропу, білого амуру й товстолобика.

Склад ґрунтів господарства є чорноземи. Клімат помірно континентальний, найхолодніший місяць - січень, а найтепліший - липень.

Директор відповідає за фінансово-господарську діяльність підприємства, який визначає організаційну структуру ТОВ «Агро-Світ» відповідно до стратегії та тактики розвитку підприємства (рис. 2.1).

За даними рисунку 2.1 видно, що організаційна структура управління ТОВ «Агро-Світ» є лінійно-функціональною, яка забезпечує прямий вплив

на керований об'єкт і концентрує в одних руках всі функції управління та розподіл діяльності управління між окремими підрозділами .

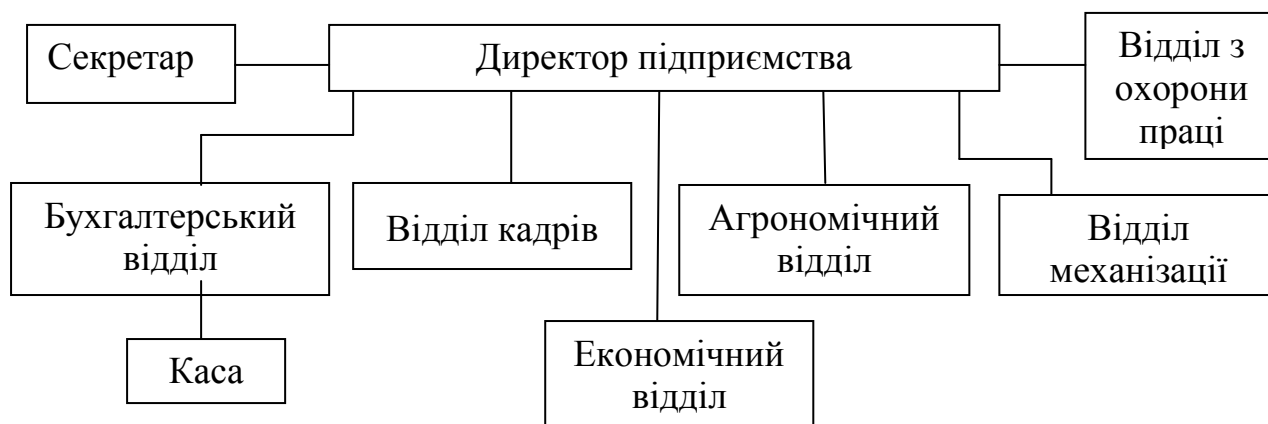

Рис. 2.1. Організаційна структура управління ТОВ «Агро-Світ»

Розподіл праці між керівниками здійснюється за принципом не функцій, а об'єктів управління. Відносини між керівництвом та підлеглими побудовані таким чином, що функції управління виконують керівники всіх рівнів, а кожний працівник підпорядковується й отримує вказівки лише від безпосереднього керівника. Заслужують на увагу такі переваги цієї системи, як простота і чіткість у відносинах, відповідальність кожного працівника за свою роботу, можливість швидко реагувати на прямі розпорядження.

До недоліків можна віднести наявну тенденцію до зволікання при вирішенні нагальних проблем, можливість перекручення інформації внаслідок кількісного збільшення рівнів ієрархії, ймовірність перевантаження центрального апарату управління, значну потребу в менеджерах широкого профілю.

Підприємство ТОВ «Агро-Світ» очолює директор. Він управляє всім підприємством, тобто представляє підприємство в будь яких організаціях, розпоряджається його майном в рамках чинного законодавства, укладає договори, відкриває в банках розрахункові рахунки.

Він визначає мету функціонування. Оскільки одну і ту ж мету можливо ефективно досягти різними способами, а керівник повинен вибрати одну із

них. Тоді під методом досягнення мети розуміють обробку алгоритму процесу трансформації, а розробка методу досягнення мети передбачає аналіз впорядкованих операцій, тобто те, що члени трудового колективу мають робити для досягнення мети.

Тому директор виконує функцію планування – процес визначення мети діяльності, прогнозування майбутнього розвитку та поєднання колективних (індивідуальних) завдань для отримання очікуваного загального результату.

Бухгалтерією підприємства здійснюється бухгалтерський облік, яку очолює головний бухгалтер, який призначається директором підприємства. Він ставить обов'язки для підпорядкованих йому працівників, разом з іншими робітниками бухгалтерії вони організують та ведуть бухгалтерський облік товариства [6].

Основною характеристикою підприємства є визначення її розміру та спеціалізації. Для аналізу організаційно-економічних характеристик використовуємо форму 50 с.-г підприємства.

Розмір підприємства можна визначити площею сільськогосподарських угідь, ріллі, засобами виробництва, кількістю працівників та розмірами валової, товарної продукції та прибутком.

Аналіз фінансового стану підприємства проводиться для вдосконалення організації фінансів і покращення ефективності їх використання.

Поняття цього аналізу може використовуватися для вивчення розподілу та використання ресурсів, платоспроможності підприємства, забезпечення власними оборотними коштами, стан запасів, а також власників та позикових джерел їх створення.

Розглянемо динаміку складу та забезпеченості земельними угіддями в таблиці 2.1.

Проаналізувавши динаміку складу та забезпеченості земельними угіддями ТОВ «Агро-Світ», робимо висновок, що площа сільськогосподарських угідь не на багато зменшилось. З кожним роком

кількість працівників збільшується, а тому сільськогосподарських угідь і ріллі приходить менше на одного робітника. Ступінь освоєння земель для сільськогосподарського виробництва 1 в.п.

Таблиця 2.1

Динаміка складу та забезпеченості земельними угіддями ТОВ «Агро-Світ»

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2019р. у % до 2015р.
Площа с.-г. угідь, га	2737	2722	2722	2686	2710	99
Площа ріллі, га	-	-	-	-	-	-
Посівна площа, га	2737	2722	2722	2686	2710	99
Рівень розораності земель, %	-	-	-	-	-	-
Ступінь освоєння земель для с.-г. виробництва, %	100	100	100	100	100	1(в.п.)
Приходиться на 1 робітника, га:						
- с. –г. угідь	31	33	30	29	29	93,5
- ріллі	-	-	-	-	-	-

Спеціалізація сільськогосподарського виробництва - це здебільшого розвиток однієї або кількох галузей виробництва товарної продукції на окремих підприємствах та регіонах .

ТОВ «Агро-Світ» виробляє деякі види продукції в галузі рослинництва. Розвиток даних галузей визначає виробничий напрямок господарства.

Товарна продукція - це частка кожного виду реалізованої продукції в загальній сумі. Якщо високий рівень товарності, то підприємство ефективно працює.

Структура товарної продукції – це питома вага кожного виду реалізованої продукції до загальної суми.

Склад і структуру товарної продукції ТОВ «Агро-Світ» можна визначити за допомогою таблиці 2.2.

Спираючись на структуру товарної продукції, яка наведена в таблиці, можна зробити висновки, що ТОВ «Агро-Світ» має спеціалізацію

рослинницьку. Так як за 2015-2019 рр. у структурі товарної продукції галузь рослинництва займає 100%.

Таблиця 2.2

Склад і структура товарної продукції в ТОВ «Агро-Світ»

Вид продукції	2015р.		2016р.		2017р.		2018р.		2019 р.	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Пшениця озима	9110	33,69	21988	51,79	6504	29,90	13418	34,61	15192	42,57
Кукурудза на зерно	3256	12,04	2724	6,42	1308	6,01	11080	28,58	4443	12,45
Ячмінь ярий	1067	3,95	1766	4,16	4516	20,77	2627	6,77	2187	6,13
Ячмінь озимий	-	-	595	1,40	-	-	-	-	-	-
Соняшник	13584	50,23	15054	35,46	9419	43,31	11645	30,04	10169	28,49
Інша продукція рослинництва	25	0,09	-	-	-	-	-	-	3697	10,36
Всього по рослинництву	27042	99,99	42127	99,23	21747	100	38770	100	35688	100
Мед	2	0,007	-	-	-	-	-	-	-	-
Всього по тваринництву	2	0,007	-	-	-	-	-	-	-	-
Послуги в рослинництві і тваринництві	-	-	328	0,77	-	-	-	-	-	-
Всього по підприємству	27044	100	42455	100	21747	100	38770	100	35688	100

Провівши аналіз структури товарної продукції в таблиці видно, що в структурі продукції рослинництва значний відсоток займає вирощування пшениці озимої (в 2019 р. – 43%). Незначний обсяг займає вирощування ячміння ярого – 7%.

Щоб визначити рівень спеціалізації складаємо ранжирований ряд. Далі проводиться розрахунок за формулою:

$$K = 100 : (\sum PVi (2i - 1)),$$

де PVi - питома вага i -го виду товарної продукції в загальному її об'єму;

i – порядковий номер окремих видів продукції за їх питомою вагою в ранжированому ряді.

Таблиця 2.3

Ранжирований ряд питомої ваги окремих видів продукції, %

Рік	1	3	5	7	9	11
2015р	50,23	33,69	12,04	3,95	0,09	0,007
2016р	51,79	35,46	6,42	4,16	1,40	0,77
2017р	43,31	29,90	20,77	6,01	-	-
2018р	34,61	30,04	28,58	6,77	-	-
2019 р	42,57	28,49	12,45	10,36	6,13	-

$$K_{2015} = \frac{100}{240,037} = 0,42;$$

$$K_{2016} = \frac{100}{240,46} = 0,42;$$

$$K_{2017} = \frac{100}{278,93} = 0,36.$$

$$K_{2018} = \frac{100}{315,02} = 0,32$$

$$K_{2019} = \frac{100}{317,98} = 0,31$$

Коефіцієнт рівня спеціалізації підприємства складає: в 2015р. – 0,42, 2016р – 0,42, 2017р – 0,36, 2018р – 0,32, 2019 р – 0,31. Це стверджує те, що підприємство має середній рівень спеціалізації, але з кожним роком її темпи зменшуються. В результаті можна припустити, що в наступного року він може досягти слабшого рівня.

Однією з основних характеристики економіки будь якого підприємства є забезпечення його основними фондами, а також ефективність їх використання. Показники забезпеченості підприємства основних фондів - фондозабезпеченість і фондоозброєність.

Економічна ефективність основних виробничих фондів характеризується системою показників, головними з яких є фондвіддача та фондомісткість. Розглянемо динаміку основних і оборотних засобів, рівень забезпеченості та ефективність їх використання на підприємстві в таблиці 1.4

Таблиця 2.4

Динаміка основних і оборотних засобів, рівень забезпеченості та ефективність їх використання в ТОВ «Агро-Світ»

Показник	2015р	2016р	2017р	2018р	2019р.	Відношення 2019р. до 2015р., %
Середньорічна вартість основних фондів, тис. грн.	7799,5	11443,5	18359	23713	27252	349,4
Середньорічна вартість оборотних фондів, тис. грн.	18272,5	28097	28465	24780,5	28548	156,2
Фондозабезпеченість в розрахунку на 100 га с.-г. угідь, тис. грн.	284,9	420,4	674,5	882,8	1005	352,8
Фондоозброєність праці в розрахунку на 1 середньорічного працівника, тис. грн.	90,7	141,3	206,3	263,5	302,8	333,8
Фондовіддача в розрахунку на 100 грн. основних фондів, грн.	50,03	79,6	158,4	196,1	153,1	306,0
Фондомісткість 100 грн. валової продукції, грн.	2	1,3	0,6	0,5	0,7	35
Вартість оборотних фондів в розрахунку на 100 га с.-г. угідь, тис. грн.	667,61	1032,2	1045,7	922,6	1053,4	157,8

Проаналізувавши дану таблицю бачимо що: середньорічна вартість основних фондів щороку зростала на 40-60%. Середньорічна вартість оборотних фондів також зросла приблизно на 56%. Також спостерігається збільшення фондозабезпеченості у 3 рази. Фондоозброєність праці збільшилась майже у 3 рази, що свідчить про збільшення продуктивності праці.

Фондовіддача зросла, що означає про більш ефективне використання основних засобів порівняно з попередніми роками. Фондомісткість зменшилась на 65%, внаслідок зменшенням валової продукції. Вартість оборотних фондів зросла на 57%.

Аналізуючи рахунки показників таблиці, бачимо, що господарство має високий рівень забезпеченості основними і оборотними засобами і використовує їх достатньо ефективно. Для ефективного здійснення сільськогосподарського виробництва підприємство має бути забезпечене в достатній кількості трудовими ресурсами

Аналізуємо динаміку трудових ресурсів та ефективність їх використання в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Динаміка трудових ресурсів та ефективність їх використання в
ТОВ «Агро-Світ»

Показник	2015р.	2016р.	2017р.	2018р.	2019 р.	Відношення 2019р. до 2015 р., %
Валова продукція в порівняних цінах 2010 р., тис. грн. - всього:	15590,64	14363,13	11588,34	12091,39	17795,67	114,14
в т.ч. в рослинництві	15590,64	14363,13	11588,34	12091,39	17795,67	114,14
в тваринництві	-	-	-	-	-	-
Середньорічна кількість працівників, чол. – всього:	86	81	89	90	90	104,65
в т.ч. в рослинництві	86	81	89	90	90	104,65
в тваринництві	-	-	-	-	-	-
Річна продуктивність праці, тис. грн. – всього:	181,29	177,32	130,20	134,35	197,73	109,07
в т.ч. в рослинництві	181,29	177,32	130,20	134,35	197,73	109,07
в тваринництві	-	-	-	-	-	-

За результатами таблиці 2.5, на підприємстві за досліджувані роки валова продукція в порівняних цінах збільшилась на 14% за рахунок збільшення виготовлення валової продукції рослинництва на 9%, а це означає, що підприємство займається рослинництвом. За даними таблиці бачимо, що кількість працівників щороку зростала. Показник річної

продуктивності праці в 2019 р., порівнюючи з 2015 роком в рослинництві збільшився на 9%.

Проаналізуємо основні показники виробничо-господарської діяльності в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Основні показники виробничо-господарської діяльності
ТОВ «Агро- Світ»

Показник	2015р.	2016р.	2017р.	2018р.	2019 р.	2019р. у % до 2015р.
Приходиться на 100 га с/г угідь, тис.грн.	284,97	420,41	674,47	882,84	1005,6	352,9
- основних фондів						
- прямих затрат праці	57,1	54,1	59,5	60,9	60,4	105,8
Вироблено валової продукції в співставних цінах, тис.грн в розрахунку на:	569,63	527,67	425,73	450,16	656,67	115,3
- 100 га с. -г угідь						
- 1 грн. основних фондів	2	1,3	0,63	0,50	0,65	32,5
- 1 середньорічного робітника	181,28	177,32	130,2	134,34	197,73	109,1
Урожайність	30,32	53,63	42,60	27,10	29,56	97,5
- зернових і зернобобових						
- соняшника	22,02	16	26,71	26,45	33,28	151,1
Рівень рентабельності, %	51,43	57,49	84,83	3,52	14,63	-36,8

За проведеними розрахунками бачимо, що в 2019 р. на 100 га. сільськогосподарських угідь приходиться у 3 рази більше основних фондів, ніж в 2015, так як площа сільськогосподарських угідь майже не змінилася, а вартість основних фондів зросла за рахунок придбання сучасної сільськогосподарської техніки.

Урожайність зернових і зернобобових зменшилась на 3%, а соняшника збільшилась на 50%. Бачимо, що рівень рентабельності у 2019 році порівнюючи з 2015 р. зменшилась. Такі зміни спричинені значною зміною чистого прибутку та вартістю активів.

2.2. Оцінка фінансового стану ТОВ «Агро-Світ»

Без діагностики фінансового стану підприємства, обґрунтування власної фінансової стратегії неможливе. Фінансовий стан підприємства – це складна інтегрована концепція, зміст якого відображається системою показників, що розкривають рівень фінансових ресурсів та ефективність їх використання у господарському обороті. Тому, потрібно провести аналіз фінансового стану підприємства [44, с. 20].

Фінансовий стан підприємства визначається як сукупність виробничо-економічних факторів і характеризуються системою показників, які відображають існування, розміщення та використання фінансових ресурсів. Фінансовий стан підприємства залежний від результатів його виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності, а отже на нього впливають усі ці види діяльності підприємства.

Фінансова діяльність ТОВ «Агро-Світ» пов'язана з оцінкою фінансового стану та виявленням потенційних можливостей підвищення прибутку на основі своєчасного та об'єктивного аналізу фінансового стану підприємства. На фінансовий та бухгалтерський відділ покладена фінансова робота підприємства. Головним завданням якого є оцінка фінансової стійкості підприємства та аналіз його фінансового стану. Фінансовий стан – це сукупність груп показників, таких як показники майнового стану, рентабельності, ділової активності, фінансової стійкості, ліквідності (платоспроможності).

Для оцінювання фінансового стану підприємства використовують інформаційну базу даних фінансової та бухгалтерської звітності підприємства, а саме балансу форма №1 „Баланс”, форма №2 „Звіт про фінансові результати”, форма №3 „Звіт про рух грошових коштів”, форма №4 „Звіт про власний капітал”, форма №5 „Примітки до річної фінансової звітності”, форма №50-сг „Основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств”.

Показники балансу та звітності між собою взаємозв'язані. Їх значення для своєчасної та якісної оцінки фінансового стану підприємства залежить від їх надійності та дати складання звіту.

Аналіз фінансової діяльності підприємства необхідний для оцінки фінансового стану, стійкості, платоспроможності і ліквідності підприємства. Мета аналізу є не лише встановлення та оцінка фінансового стану підприємства, але і його покращення [45, с. 75].

Аналіз фінансового стану показує, в яких саме сферах це потрібно робити. Таким чином, результати аналізу відповідають на питання, які є найбільш дієві способи покращення фінансового стану підприємства в конкретний період його діяльності.

Майновий стан підприємства можна охарактеризувати використанням коштів та джерел їх формування. Баланс підприємства є інформаційним джерелом для оцінки майнового стану. У процесі аналізу активів і пасивів балансу визначаються показники структури, динаміка балансу, структурна динаміка балансу, а саме:

- абсолютні значення активу і пасиву балансу на початок і кінець періоду та зміни абсолютних величин;
- частка окремих статей у валюті балансу на початок і кінець періоду та зміни у питомій вазі;
- зміни статей балансу на кінець періоду порівняно з відповідними значеннями на початок періоду, тобто абсолютні прирости і темпи росту [46, с. 186].

Показники які розраховані, порівнюються з показниками попередніх звітних періодів, на основі чого можна зробити висновки щодо динаміки розрахованих показників.

За допомогою аналізу статей активу й пасиву балансу можна зрозуміти за допомогою яких джерел відбулося підвищення нових засобів та напрямки їх інвестування, позитивні і негативні тенденції таких змін [47, с. 156].

Для оцінки майнового розглядаються показники коефіцієнт зносу, коефіцієнти оновлення і вибуття основних засобів, що характеризують виробничий потенціал підприємства. Розглянемо динаміку майнового стану ТОВ «Агро-Світ» в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7

Динаміка майнового стану АВ ТОВ «Агро-Світ»

Показники	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2019 р. до 2015 р у %
Частка оборотних виробничих фондів	0,04	0,13	0,24	0,29	0,24	600
Частка основних засобів в активах	0,26	0,31	0,47	0,49	0,48	184
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,52	0,42	0,39	0,42	0,44	-0,08
Частка оборотних виробничих активів	0,03	0,09	0,12	0,14	0,13	433
Коефіцієнт оновлення основних засобів	0,11	0,35	0,28	0,18	0,15	0,04
Коефіцієнт мобільності активів	2,88	2,22	1,09	1,00	1,09	-1,79

Дослідивши дану таблицю, бачимо, що частка обігових коштів у виробничій сфері підприємства збільшилась у 6 разів. Коефіцієнт мобільності активів зменшився майже на 2, це означає що підприємство не в змозі швидко перетворити активи у ліквідні кошти.

Протягом 2015-2019 років ТОВ «Агро-Світ» мало достатньо коштів для проведення операційної і фінансової діяльності. Рентабельність характеризує економічну ефективність виробництва, при якій підприємства відшкодовують понесені витрати та прибуток. Рівень рентабельності характеризує рівень прибутку на одиницю понесених витрат. Динаміку показників рентабельності наведено в таблиці 2.8.

Рентабельність реалізованої продукції в перерахунку на операційний прибуток діяльності зменшилась на 0,2, що свідчить про те, що не надто збільшилась виручка, і підприємство майже не отримувало прибуток. Коефіцієнт реінвестування за 2015-2019 рр. не змінилась, це явище є

нормальним. Негативним явищем для підприємства є збільшення періоду окупності капіталу та власного капіталу.

Таблиця 2.8

Динаміка показників рентабельності ТОВ «Агро-Світ»

Показники	2015р	2016р	2017р	2018р	2019р	2019 р. до 2015р., +,-
Рентабельність активів за прибутком від звичайної діяльності	0,03	0,34	0,08	0,02	0,03	0
Рентабельність власного капіталу	0,32	0,34	0,07	0,02	0,03	-0,29
Рентабельність виробничих фондів	1,11	0,86	0,13	0,02	0,05	-1,06
Рентабельність реалізованої продукції за прибутком від реалізації	0,27	0,32	0,43	0,03	0,07	-0,2
Рентабельність реалізованої продукції за прибутком від операційної діяльності	0,38	0,40	0,47	0,05	0,09	-0,29
Рентабельність реалізованої продукції за чистим прибутком	0,37	0,39	0,09	0,02	0,04	-0,33
Коефіцієнт реінвестування	1,00	1,00	-0,58	1,00	1,00	0
Коефіцієнт стійкості економічного зростання	0,32	0,35	-0,04	0,02	0,04	-0,28
Період окупності капіталу	3,11	2,90	13,15	63,37	32,83	29,72
Період окупності власного капіталу	3,08	2,88	13,08	57,20	26,15	23,07

Одна з найважливіших характеристик фінансового стану підприємства є його фінансова стійкість(стабільність).

Фінансова стабільність - це надійно гарантована платоспроможність, баланс між власними та залученими коштами, незалежність від кон'юнктури ринку та партнерів, довіра кредиторів та інвесторів і рівень залежності від них, наявність такої величини прибутку, яка б забезпечувала самофінансування [48, с. 36].

Важливим етапом оцінки підприємства аналізу фінансової стійкості є його діяльність і фінансово-економічне благополуччя, відображає результати його поточного, інвестиційного і фінансового розвитку, містить необхідну інформацію для інвесторів, та характеризує здатність підприємства

задовольнити свої борги та зобов'язання, збільшити свій економічний потенціал.

В основі забезпечення фінансової стійкості лежить рух його грошових коштів в узгоджених обсягах і в часі, який діє як постійний процес. Для кожного використання коштів повинно бути відповідне джерело [49, с. 50].

У широкому розумінні активи – це чисте використання коштів. А пасиви і власний капітал – чисті джерела.

Достатня частка власного капіталу означає, що позикові джерела фінансування використовуються підприємством тільки настільки, наскільки вона може забезпечити їх повне і своєчасне погашення.

Фінансовий стан підприємства пов'язаний, насамперед, з правильним розподілом та використанням ресурсів підприємства. Отже, підприємство забезпечує постійне функціонування та розвиток виробництва, підвищення прибутку й активів, а також підтримання своєї платоспроможності та кредитоспроможності [50, с. 535].

Стабільний фінансовий стан є показником конкурентоспроможності підприємства, тобто визначає його конкурентну силу.

Оцінка фінансової стійкості підприємства необхідна для визначення розміру та структури активів та пасивів підприємства і визначення на цій основі ступеня його фінансової стійкості та незалежності, а також відповідності фінансово-господарської діяльності підприємства цілям його статутної діяльності.

Розглянемо динаміку фінансової стійкості підприємства в таблиці 2.9.

Проаналізувавши таблицю, бачимо, що власні обігові кошти зросли на 27% , що є позитивним, оскільки підприємство має можливість розширити свою діяльність. Зменшення показника коефіцієнта забезпечення оборотних активів власними коштами свідчить про загрозу підприємства бути неплатоспроможним. Маневреності робочого капіталу зросла з кожним роком, а це означає збільшення запасів призводить до уповільнення оборотності обігових коштів в умовах інфляції – до залучення дорогих

кредитів, що знижує платоспроможність підприємства. Значення коефіцієнта фінансової стабільності зменшилось, тобто відбувається забезпеченість заборгованості власними коштами.

Таблиця 2.9

Динаміка фінансової стійкості ТОВ «Агро-Світ»

Показники	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019р	2019 р. до 2015у %
Власні обігові кошти(робочий, функціонуючий капітал)	22847	32645	23613	25505	29232	127,95
Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	0,98	0,98	0,99	0,99	0,93	-0,05
Маневреність робочого капіталу	0,53	0,53	0,71	0,50	0,74	0,21
Маневреність власних обігових коштів	0,01	0,02	0,01	0,01	0,05	0,04
Коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів	1,88	1,88	1,41	2	1,35	-1,53
Коефіцієнт покриття запасів	1,87	1,88	1,39	1,98	1,45	-0,42
Коефіцієнт фінансової незалежності	0,99	0,99	0,99	0,90	0,80	-0,19
Коефіцієнт фінансової залежності	1,01	1,01	1,01	1,11	1,25	0,24
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,74	0,68	0,52	0,50	0,50	-0,24
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,009	0,008	0,006	0,09	0,20	0,19
Коефіцієнт фінансової стабільності (коефіцієнт фінансування)	109,46	113,12	180,42	9,27	4,79	-104,7
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,99	0,99	0,99	0,99	0,96	-0,03

Особливе місце серед показників, що характеризують фінансовий стан підприємства, належить показникам платоспроможності та ліквідності. Вони характеризують здатність підприємства своєчасно погашати короткострокові зобов'язання своїми швидко реалізованими засобами та активами [51, с. 65].

Платоспроможність - наявність коштів для погашення підприємством своєчасного та повного обсягу своїх боргових зобов'язань, що виявляються із

кредитних та інших грошових операцій. Показником платоспроможності підприємства на певну дату є відсутність простроченої заборгованості банку, бюджету, постачальникам, своїм робітникам та службовцям [27].

Поняття ліквідності більш ширше. Ступінь ліквідності балансу залежить від платоспроможності підприємства. Водночас, ліквідність характеризує не тільки поточний стан активів, а й перспективний. В економічній літературі відрізняють ліквідність активів, ліквідність балансу та ліквідність підприємства. Під ліквідністю активу розуміють можливість швидкого їх перетворення на готівку, тобто чим легше перетворити актив на гроші, тим більш ліквідним вважається актив. Проте часто трапляється ситуація, коли актив продається дуже швидко, але зі значною знижкою в ціні [52, с. 285].

Розглянемо динаміку ліквідності на підприємстві в таблиці 2.10

Таблиця 2.10

Динаміка ліквідності(платоспроможності) ТОВ «Агро-Світ»

Показники	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2019 р. до 2015 у %
Коефіцієнт поточної ліквідності (коефіцієнт покриття)	82,01	78,72	94,70	134,53	14,05	-67,96
Коефіцієнт швидкої ліквідності	38,50	37,10	27,54	67,03	4,39	-34,11
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	1,18	1,94	0,91	0,84	0,71	-0,47
Співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості	37,31	35,17	26,62	65,49	3,67	-33,64

Як видно з приведеного розрахунку, коефіцієнт поточної ліквідності збільшується протягом трьох років, а в 2019 році значно знизилось. Це вважається більш позитивним явищем, оскільки може свідчити про нормування структури капіталу. Коефіцієнт швидкої ліквідності на кінець 2019 року зменшився. Розрахунок співвідношення короткострокової

дебіторської та кредиторської заборгованості показав, що підприємство спроможне розрахуватися з кредиторами за рахунок дебіторів. ТОВ «Агро-Світ» характеризується достатністю обігових коштів для погашення боргів, підприємство є абсолютно ліквідним.

Проведемо аналіз динаміки наявності і складу виробничого потенціалу по досліджуваному підприємству у таблиці 2.11.

Таблиця 2.11

Динаміка наявності і складу виробничого потенціалу ТОВ «Агро-Світ»

Вид реальних активів	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відхилення (+/-)	2019 р. до 2015 р у%
Основні засоби	8 023	14 864	21 854	25 572	28 932	20 909	360,6
Виробничі запаси	116	1 032	2 874	1 164	1 178	1 062	1 015,5
Усього реальних активів	8 139	15 896	24 728	26 736	30 110	21 971	370

З проведеної у таблиці 2.11 загальної оцінки майна ТОВ «Агро-Світ», наявність і склад виробничого потенціалу підприємства. З аналізу, проведеного в даній таблиці видно, що виробничі можливості підприємства в 2019 р. зросли 21971 тис грн. в порівнянні з 2015 р. Причиною такого становища є зростання вартості основних засобів на 20 909 тис. грн. в 2019 р.

2.3 Оцінка ділової активності та ефективності управління нею на ТОВ «Агро Світ»

У сучасному світі найпершим завданням для власників і керівників сучасних підприємств є використання комплексу заходів для покращення рівня активності суб'єкта господарювання на ринках капіталу, товарів та робочої сили та підвищення їх конкурентоспроможності [53, с. 35].

Зазвичай ділова активність зводиться до набору показників, що характеризують оборотність використаних ресурсів і фактично виражають ефективність використання матеріальних ресурсів. Проте таке тлумачення є

досить вузьким [46, с. 190].

Водночас, існують підходи, що розуміють ділову активністю підприємства як інтенсивність його діяльності в сферах мобілізації наявних ресурсів підприємства з метою забезпечення економічного зростання та активності в зовнішньоекономічному середовищі, а відповідно до показників, що її характеризують включають абсолютні показники виробничого потенціалу підприємства та показники ефективності його діяльності.

Ділова активність в найбільш загальних рисах може бути розрахована та оцінена за допомогою "золотого правила економіки", яке ґрунтується на характеристиці ділової активності як категорії, що визначає рівень ефективності використання вкладених ресурсів в динаміці та описується формулою [40, с. 48]:

$$100\% < TЗ(А) < TЗ(ВК) < TЗ(ЧД) < TЗ(ЧП), \quad (2.1)$$

де $TЗ(А)$ ланцюговий темп зростання активів підприємства;

$TЗ(ВК)$ ланцюговий темп зростання власного капіталу підприємства;

$TЗ(ЧД)$ ланцюговий темп зростання чистого доходу (виручки) від реалізації товарів, робіт, послуг підприємства;

$TЗ(ЧП)$ — ланцюговий темп зростання чистого прибутку підприємства.

Розрахунок динаміки показників "золотого правила економіки" підприємства ТОВ «Агро-Світ» (табл. 2.12) показав, що темпи зростання його складових є суттєвими диспропорціями. Протягом досліджуваного періоду не було дотримано "золоте правило економіки". В окремі роки випереджаючими темпами відбувалося зростання чистого доходу підприємства, при цьому темп зростання чистого прибутку був нижчим.

В цілому можна сказати, що в галузі сільського господарства зростання ділової активності можна досягти, керуючи витратами та рухом грошових коштів у розрахунках. Це дасть змогу не тільки підвищити темпи зросту виручки від реалізації, але й вивільнити певну частину коштів з обороту, зменшити собівартість продукції, і тим самим, забезпечити зростання чистого прибутку.

Таблиця 2.12

Показники «золотого правила економіки» підприємства ТОВ «Агро-Світ» за 2015-2019 рр.

Показник	Темп зростання, %			
	2016 р. до 2015 р.	2017 р. до 2016 р.	2018 р. до 2017 р.	2019 р. до 2018 р.
Ланцюговий темп зростання чистого прибутку ТЗ(ЧП),%	165,09	21,03	23,28	227,44
Ланцюговий темп зростання чистого доходу від реалізації ТЗ(ЧД),%	156,97	104,86	99,17	101,98
Ланцюговий темп зростання власного капіталу ТЗ(ВК),%	153,90	95,70	101,78	103,98
Ланцюговий темп зростання активів ТЗ(А),%	153,86	95,39	112,14	117,82

У 2019 р. порівняно з 2018 р. найбільш швидко зростав чистий прибуток, у той час як темп зростання чистого доходу від реалізації був найнижчим. Найбільш близькою до ідеальної була ситуація у 2019 р., коли співвідношення темпів зростання усіх показників майже дотримувалося і спостерігався найбільший темп зростання чистого прибутку - 227,44 %.

Іншим поширеним способом оцінки рівня ділової активності є аналіз динаміки зміни показників індикаторів у динаміці, які є коефіцієнтами оборотності активів та капіталу підприємства. Проаналізуємо економічну сутність основних показників індикаторів, які представляють ділову активність.

Коефіцієнт оборотності активів визначає обсяг реалізованої продукції в цінах реалізації, для виробництва якої використовується майно підприємства і розраховується як відношення чистого доходу від реалізації до валюти балансу.

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості визначається як відношення обсягу реалізації до середньорічної суми дебіторської заборгованості і показує скільки оборотів зробили кошти, втілені у розрахунках за реалізовану продукцію за період. Збільшення оборотності дебіторської заборгованості означає своєчасність виплат клієнтам за

придбану продукцію.

Оборотність кредиторської заборгованості відображає своєчасність розрахунків підприємства за її зобов'язаннями, що також опосередковано показує рівень платіжної дисципліни.

Термін погашення дебіторської та кредиторської заборгованості відображає швидкість руху коштів на підприємстві і має бути меншим. Для успішного функціонування підприємства та покращення рівня його ділової активності дуже важливо вжити всіх заходів для прискорення руху коштів у розрахунках, що особливо важливо за відсутності обігових коштів.

Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів визначає величину обороту коштів, вкладених у запаси, за досліджуваній період і розраховується як відношення собівартості реалізованої продукції до обсягу матеріальних запасів.

Оборотність оборотних активів розраховується як відношення виручки від реалізації та середньорічної (або середньої за період) суми оборотних активів і відображає норму оборотності коштів, втілених в оборотні активи .

Фондовіддача відображає ефективність використання основних засобів у виробничо-комерційній діяльності і вважається найважливішим показником їх ефективності.

Оборотність власного капіталу відображає активність власного капіталу, тобто швидкість його обороту. Обчислюється як співвідношення обсягу реалізації до власного капіталу. Якщо цей показник збільшується, це свідчить про збільшення ефективності використання вкладеного власного капіталу, ріст обсягів продажу. Його різке зниження свідчить про те, що частина власних коштів є неактивною і не бере участь у процесі створення доданої вартості [54, с. 40].

Ділова активність підприємства у фінансовому аспекті проявляється, насамперед, у швидкості обороту його коштів. Аналіз ділової активності полягає у вивченні рівнів і динаміки різних коефіцієнтів оборотності.

Важливість показників оборотності пояснюється тим, що характеристики обороту більшою мірою визначають рівень прибутковості підприємства. Розглянемо показники ділової активності підприємства в таблиці 2.13.

Таблиця 2.13

Показники ділової активності ТОВ «Агро-Світ»

Показники	2015р	2016р	2017р	2018р	2019 р	2019 р. до 2015 у %
Оборотність активів ресурсівіддача коефіцієнт трансформації	0,86	0,88	0,89	0,78	0,68	-0,18
Фондовіддача	3,37	2,85	1,85	1,57	1,42	42,14
Коефіцієнт оборотності обігових коштів	1,16	1,28	1,69	1,56	1,42	0,26
Період одного обороту обігових коштів	310	281	213	230	253	81,61
Коефіцієнт оборотності запасів(обороту)	1,70	0,45	1,27	2,60	2,07	0,37
Період одного обороту запасів (дні)	211	800	283	138	173	82,00
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості (обороту)	3,69	3,36	3,77	4,15	3,93	0,24
Період погашення дебіторської заборгованості (дні)	97	107	95	86	91	93,81
Коефіцієнт оборотності готової продукції	3,21	3,47	3,31	4,79	4,23	1,02
Період погашення кредиторської заборгованості (дні)	4	4	5	1	12	300
Період операційного циклу (дні)	308	907	378	224	266	86,36
Період фінансового циклу(днів)	303	902	372	222	254	83,83
Коефіцієнт оборотності власного капіталу (оборотність)	0,87	0,89	0,89	0,88	0,85	-0,02

За досліджувані роки (табл. 2.13), бачимо, що на 58 % зменшилась фондівіддача, це означає, що менше припадає виручки на одиниці основних виробничих фондів. Відбулося зменшення на 18% періоду, протягом якого запаси трансформуються в кошти, це перешкоджає нормальному процесу виробництва, загрожує дефіцитом матеріальних запасів. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості у відношенню 2019 р до 2015 р показує, що у разі виручка перевищує середню дебіторську заборгованість.

Середній термін погашення дебіторської заборгованості зменшився на 7 %. Коефіцієнт оборотності готової продукції показує, що у 1,5 разів виручка перевищує середні запаси на підприємстві. Середній період сплати підприємством кредиторської заборгованості збільшився у 3 рази, що є негативним явищем. По показнику періоду операційного циклу видно, що тривалість перетворення придбаних матеріальних ресурсів в грошові кошти зменшився на 14%.

Тривалість одного обороту запасів на 2016 рік була 800 днів. За 2017 рік тривалість обороту склала 283, за 2018 рік зменшилась на 145 днів, а за 2019 рік збільшилось не на багато і склало 173 днів. Це означає, що зменшилась кількість днів, протягом яких виробничі запаси проходять усі стадії одного кругообігу.

Ці дані свідчать про уповільнення оборотності капіталу в запасах, а отже, про менш ефективне розпорядження ними у звітному періоді. Уповільнення оборотності запасів може бути наслідком накопичення надлишкових, непрацюючих, залежаних матеріалів, а також через придбання додаткових запасів у зв'язку з очікуванням зростання темпів інфляції та дефіциту. Тому необхідно з'ясувати, чи немає надлишкових запасів товарно-матеріальних цінностей. Це легко встановити згідно інвентаризації або за сальдовими відомостями. Якщо залишок будь-якого матеріалу великий, а витрат протягом року не було або вона була незначними, його можна віднести до групи необоротних запасів.

Наявність таких матеріалів свідчить про те, що оборотні кошти на довгий час заморожуються у виробничих запасах, що уповільнює його оборот. Необхідно вивчити причини їх формування. Це можуть бути: неточність планових розрахунків, відхилення фактичного надходження матеріалів від розрахункового, відхилення фактичної витрати від розрахункової.

Головним інструментом для оцінки ефективності використання ресурсів підприємства для економічного розвитку в умовах нестабільної економіки є

оцінка та аналіз ділової активності суб'єкта господарювання, який може об'єктивно оцінити ефективність економічної та фінансової діяльності підприємства та визначити перспективи його розвитку. Якість важливих та відповідальних управлінських рішень залежить від об'єктивності та точності оцінки й оптимізації ділової активності підприємства, що дозволяють не пристосовуватися до змін на ринку, а активно реагувати та впливати на ринкову ситуацію, що постійно змінюється [55, с. 80].

Таблиця 2.14

Динаміка загальних показників господарської діяльності ТОВ «Агро-Світ»

Показник	2012	2013	2014	2015	Відхилення (+/-)				Темп зростання, %			
					2013-2012	2014-2013	2015-2014	2015-2012	2013-2012	2014-2013	2015-2014	2015-2012
Середньорічна сума інвестованого капіталу (середньорічна вартість активів), тис. грн.	12,2	43,5	23,1	46,2	31	-20	23	3	356,6	53,1	200,0	106,2
Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	5806	6184	5927	6025	378	-257	98	-159	106,5	95,9	101,7	97,4
Чистий прибуток, тис. грн.	1207	823	910	1062	-384	87	152	240	68,2	110,6	116,7	129,1

При збільшенні вартості активів за вказаний період обсяг доходу в 2016 році збільшується і в той же час збільшується чистий прибуток. Це пояснюється тим, що підприємство отримувало інші операційні доходи і перекриває витрати, в результаті чого отримує чистий прибуток у сумі 16524 тис. грн. В 2017 році сума прибутку зменшилась на 13 049 тис. грн. в 2018 р. ця сума чистого прибутку зменшується ще на 2 666 тис. грн. і становить – 809 тис. грн. чистого прибутку. А звідси можна зробити висновок, що господарська діяльність ТОВ «Агро-Світ» знаходиться в не стабільному прибутковому стані, рівень його ділової активності позитивний.

Ділова активність підприємства проявляється в динамічному розвитку підприємства, досягненні його мети. Основним свідченням цього є: широта ринків збуту, стабільна репутація підприємства, рівень ефективності використання фінансових ресурсів, високий імідж на ринку послуг тощо.

Розглянемо показники ділової активності аналізованого підприємства в таблиці 2.15.

З цих позицій можна стверджувати про ефективність господарювання на підприємстві протягом останніх років.

Таблиця 2.15

Показники ділової активності ТОВ «Агро-Світ»

Показники	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відхилення (+/-)	2019 р. до 2015 р у %
Чистий дохід (виручка) від реалізації	27 059	42 475	40 506	40 169	40 966	13 907	151,4
Прибуток(збиток) від звичайної діяльності до оподаткування	10 009	16 524	3 475	809	1 840	-8 169	18,38
Розмір капіталу підприємства	30 870	47 509	45 467	46 277	48 117	17 247	1555,87

Так, у 2019 році відносно 2015 року спостерігаємо збільшення виручки від реалізації на 13 907 тис. грн. та вартості капіталу – на 17 247 тис. грн., та прибутку від звичайної діяльності – на 8 169 тис. грн. зменшився. Все це є наслідком значного підвищення виробництва у 2019 році.

Таблиця 2.16

Темпи зростання показників ділової активності ТОВ «Агро-Світ»

Показники	Темп зростання, %			
	2016 р. до 2015 р	2017 р. до 2016 р.	2018 р. до 2017 р	2019 р. до 2018 р
Чистий дохід (виручка) від реалізації	106,5	115,0	101,7	124,5
Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування	68,2	110,6	116,7	88,0
Розмір капіталу підприємства	206,1	120,7	102,9	256,0

Отже, співвідношення між вищезазначеними показниками діяльності підприємства матимуть наступний вигляд:

- у 2016 році – 165,09 > 156,97 > 153,90 > 100,0,
- у 2017 році – 21,03 < 95,36 < 95,70 < 100,0,
- у 2018 році – 23,28 < 99,17 < 101,78 > 100,0,

– у 2019 році – $227,44 > 101,98 < 103,98 > 100,0$,

Можемо констатувати їх невиконання, що вказує на не досить високий рівень ділової активності аналізованого підприємства.

По відношенню 2018 р. до 2017 р. та 2019 р. до 2018 р. обсяг реалізації продукції зростає меншими темпами ніж вкладений капітал, тобто, ресурси підприємства використовуються досить ефективно. Відносно 2018 р. прибуток підприємства збільшується досить інтенсивно до обсягу реалізації в 2017 р., що свідчить про відносне зменшення витрат виробництва. Але можна зазначити, що економічний потенціал підприємства зростає, оскільки майже всі темпи зміни показників більші за 100%.

Висновки до розділу 2:

1. ТОВ «Агро-Світ» - ефективне сільськогосподарське підприємство. За останні п'ять років основні показники сільськогосподарського виробництва покращилися. У контексті концепції сталого розвитку це означає, що досліджувана економіка йде шляхом процвітання.

2. Аналізуючи рахунки показників динаміки основних і оборотних засобів, рівень захищеності та ефективність їх використання, бачимо, що господарство має високий рівень забезпеченості основними і оборотними засобами і використовує їх достатньо ефективно.

3. Результати дослідження майнового стану господарства ТОВ «Агро-Світ» за досліджувані роки мало достатньо коштів для проведення операційно-фінансової діяльності. Рентабельність характеризує економічну ефективність виробництва, за якої підприємства відшкодовують понесені витрати і отриманий прибуток.

4. Визначена фінансова стійкість господарства є однією з найголовніших характеристик фінансового стану і пов'язана з рівнем її незалежності від кредиторів, де запорукою виживання є фінансова стабільність та платоспроможність.

5. Результати дослідження фінансової стабільності господарства показали досягнутий стан її фінансової рівноваги при збереженні достатнього ступеня фінансової стійкості та перспективі збереження даного стану в довгостроковій перспективі при ефективному фінансовому управлінні, що підтверджує зростаюча динаміка коефіцієнтів фінансової стійкості та ліквідності.

6. Загалом можна сказати, що в галузі сільського господарства збільшення ділової активності можна досягти, керуючи витратами та грошовими потоками у розрахунках. Це дозволить не тільки збільшити темпи зростання виручки від реалізації, але й звільнити частину коштів з обороту, зменшити виробничі витрати, і тим самим, забезпечити зростання чистого прибутку.

7. Ділова активність підприємства проявляється в динамічному розвитку підприємства, досягненні його мети. Основним свідченням цього є: широта ринків збуту, стабільна репутація підприємства, рівень ефективності фінансових ресурсів, високий імідж на ринку послуг тощо.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ДІЛОВОЮ АКТИВНІСТЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА ТОВ «АГРО-СВІТ»

3.1 Пропозиції щодо підвищення рівня ділової активності ТОВ «Агро-Світ» за рахунок прискорення оборотності активів

Таким чином, можна підвищити рівень ділової активності ТОВ «Агро-Світ» шляхом прискорення оборотності активів. Один із методів прискорення оборотності активів є ефективне управління дебіторською заборгованістю.

У процесі здійснення різних виробничих та комерційних операцій у підприємства виникла дебіторська заборгованість за розрахунками з покупцями продукції, персоналом, власниками, бюджетом та позабюджетними фондами тощо. Але найбільша частина загального обсягу дебіторської заборгованості припадає на розрахунки з покупцями за відвантажену продукцію (виконані роботи і послуги), що робить її основним об'єктом фінансового управління [56, с. 57].

Підприємство ТОВ «Агро-Світ» на кінець 2019 р. мала дебіторську заборгованість у розмірі 8229 тис. грн., на початок 2019 р. вона становила 12641 тис. грн. Як бачимо, сума дебіторської заборгованості зменшилась за 2015 р., що пояснюється передусім загостренням кризи.

Розрахуємо втрати підприємства від інфляції у зв'язку з дебіторською заборгованістю за 2015 р.:

1. Визначимо середньорічну дебіторську заборгованість.

$$\overline{ДЗ} = \frac{Д_{з.п.} + Д_{п.п.}}{2}, \quad (3.1)$$

де Дз.п. - дебіторська заборгованість на початок року;

Дп.п. - дебіторська заборгованість на кінець року.

$$ДЗ = \frac{12641 + 8229}{2} = 10435 \text{ тис.грн}$$

2. Визначимо коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості:

$$K_o = \frac{\text{ЧД}}{\text{ДЗ}}, \quad (3.2)$$

де ЧД - Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції .

$$K_o = 40966/10435 \approx 3,93$$

3. Період обороту дебіторської заборгованості:

$$T_{OB} = \frac{360}{K_o}, \quad (3.3)$$

$$T_{об} = 360/3,93 \approx 91 \text{ (днів)}$$

4. Визначимо темп інфляції за період обороту:

$$T_{i \text{ за } T_{OB}} = \frac{I_p}{360 \times T_{OB}}, \quad (3.4)$$

де I_p - індекс інфляції за 2019 рік (1,041)

$$T_{i \text{ за } T_{об}} = \frac{1,041}{360 \times 100} = 0,29 \text{ або } 29\%$$

5. Визначимо зниження купівельної спроможності грошей, тобто втрати підприємства за 100 днів обороту дебіторської заборгованості:

$$Z_{к.с.} = \frac{T_i, \%}{100 + T_i, \%}, \quad (3.5)$$

де T_i - темп інфляції за період обороту.

$$Z_{к.с.} = 29/(100+29) \approx 0,22$$

6. Втрати коштів за оборот дебіторської заборгованості ТОВ «Агро-Світ» склали:

$$Втр. = Z_{к.с.} \times \overline{ДЗ}, \quad (3.6)$$

$$Втр. = 0,22 \times 10\,435 = 2\,295,7 \text{ тис.грн}$$

7. Визначимо втрати ТОВ «Агро-Світ» від інфляції в наслідок дебіторської заборгованості за 1 рік:

$$Втр. \text{ за } 2019 \text{ р.} = K_o \times Втр., \quad (3.7)$$

$$Втр. \text{ за } 2019 \text{ р.} = 3,93 \times 2\,295,7 = 9\,022,10 \text{ тис. грн.}$$

Отже, за 2019 рік ТОВ «Агро-Світ» від інфляції у зв'язку з

дебіторською заборгованістю втратило 9 022,10 тис. грн., що складає майже всю величину обсягу середньорічної дебіторської заборгованості.

Під рефінансуванням розуміють переведення дебіторської заборгованості в інші форми оборотних активів підприємства (це грошові кошти або високоліквідні цінні папери) з метою прискорення розрахунків.

Незалежно від типу операцій з рефінансування її використання виконується на таких принципах:

– загальні витрати на рефінансування не мають перевищувати очікуваний прибуток від використання коштів, вивільнених з обороту;

– витрати на рефінансування не мають перевищувати вартості короткострокових кредитів для підтримки платоспроможності підприємства щодо стягнення дебіторської заборгованості;

– витрати, на рефінансування не повинні перевищувати інфляційні збитки у разі затримки платежів.

Факторинг - це передача банку або факторинговій компанії права на отримання коштів за платіжними документами за поставлену продукцію. Далі борги з покупців стягує банк або факторингова компанія, але якщо продавець порушив договірні зобов'язання (наприклад, якість не відповідає умовам договору), увесь ризик, пов'язаний зі стягненням боргів знову переходить на саме підприємство [57, с. 325].

Визначимо ціну рефінансування дебіторської заборгованості за допомогою факторингу. Середня дебіторська заборгованість ТОВ «Агро-Світ» за 2019 рік становить 10 435 тис. грн. Якщо підприємство продає банку право на стягнення принаймі половини дебіторської заборгованості на суму 5 217,50 (10 435 / 2) тис. грн.

Припустимо, що розмір комісійної винагороди, встановленої банком, становитиме 2% від суми боргу. Банк надасть підприємству кредит у вигляді попередньої оплати 80 % від загальної суми боргу під 18 % річних. Середня процентна ставка на грошовому ринку становить – 17 %.

Комісійна винагорода: $5\,217,50 \times 0,02 = 104,35$ тис. грн.

Плата за кредит: $(5\,217,50 \cdot 0,80) \cdot 0,18 = 751,32$ тис. грн.

Загальні витрати на рефінансування: $104,35 + 751,32 = 855,67$ тис. грн.

З урахуванням розрахованої суми додаткових витрат визначимо їхній рівень стосовно додатково отриманих грошових активів. Він складе:

Адод.= $5\,217,50 - 855,67 = 4\,361,83$ тис. грн.

Хоча рентабельність активів підприємства не покриє збитків підприємства у зв'язку з рефінансуванням дебіторської заборгованості шляхом факторингу, але дозволить залучити 4 361,83 тис. грн. грошових активів і тим самим підвищити рівень ділової активності підприємства.

Отже, операція з рефінансування дебіторської заборгованості за допомогою факторингу є ефективною.

3.2. Заходи щодо підвищення кількісних та якісних критеріїв ділової активності ТОВ «Агро-Світ»

Через те, що вплив на систему показників ділової активності ґрунтується на шляхах покращення рівня ділової активності підприємств шляхом вдосконалення функціонування кожної з її підсистем, необхідно знайти відповідні заходи для покращення ділової активності ТОВ «Агро-Світ» та їх раціональне управління кожної підсистеми. Однією з таких підсистем є ринкова активність, що характеризує змогу організації з наявними результатами виробництва представляти та реалізувати себе на зовнішньому ринку. Одним з її елементів, від якого відходять відразу кілька важелів впливу, є широта ринків збуту, визначає ступінь ефективності результативної діяльності фірми і її здатність реалізовувати розроблену стратегію.

Тому для збільшення масштабів продажів і використання своєї продукції, потрібно найперше забезпечити високу якість продукції. Зростання якості продукції має вирішальне значення для руху попиту та величину попиту, тим самим збільшуючи суму товарообігу. Поряд з якістю

певну роль відіграє асортимент випущеної продукції, що вказує на ступінь розвитку диверсифікації та спеціалізації виробництва. Асортимент не завжди свідчить про недостатню ефективність та нерозвиненості структури виробництва, оскільки більшість великих й успішних підприємств цілеспрямовано працюють, концентруючись на просуванні певних видів товару. Зазвичай це стосується великих галузей промисловості, таких як машинобудування або гірничодобувна промисловість.

Описані способи підвищення ділової активності безпосередньо пов'язані з іншою його підсистемою – маркетинговою активністю. Маркетингові розробки допомагають залучити клієнтів, в тому числі завдяки використанню реклами. Розробка нових упаковок, методів реклами і інших нововведень допомагає збільшити обсяги продажів та зайняти високу позицію на ринку. Маркетингова активність допомагає поліпшити і реалізувати вже отриманий результат організації в процесі господарської діяльності.

Підтримка високого рівня ринкової та маркетингової активності непрямим чином сприяє зростанню прибутковості підприємства, в тому числі за рахунок створення певних лідерських позицій і ділової репутації фірми.

Кожне з наведених напрямків має супроводжуватися чітко аргументованою програмою і розробкою нормативів і планів, до яких має прагнути підприємство. Повноважні керівники компаній з метою розвитку її ділової активності проводять періодичний моніторинг дотримання нормативів, в тому числі на стадії збуту. До третьої групи методів, що стосуються збуту продукції, відноситься: використання сучасних форм розрахунків; правильне оформлення документації та прискорення її руху; дотримання рамок договірної та розрахункової дисципліни; відмова від виробництва застарілих видів продукції, які не користуються попитом.

Для будь якої стадії виробництва важливу роль не лише для оборотності, а й для всіх інших показників відіграє науково-технічний прогрес та інноваційний розвиток. При використанні прогресивних

технологій на підприємстві знизяться витрати на виготовлення одиниці продукції і із-за економії збільшиться прибуток і рентабельність. Науковий потенціал України дає змогу здійснювати відкриття в різних галузях промисловості, потрібних для покращення науково-технічного прогресу. Про це свідчить достатній рівень професіоналізму та освіченості українських фахівців. При розробці напрямів покращення інноваційної активності варто враховувати, що пріоритетними напрямками по її регулюванню та вдосконаленню в виробництві є: створення системи фінансової підтримки інноваційним підприємствам; стимулювання попиту на інноваційну продукцію; матеріальне заохочення результатів інтелектуальної праці; захист інтелектуальної власності; регулярна перекваліфікація кадрів; орієнтування на прогресивні галузі промисловості.

В межах самого підприємства з метою підвищення інноваційної активності необхідно стежити за організацією режимів роботи, часу праці та відпочинку, здійснювати постійний контроль за потребами ринку та діями конкурентів з метою вироблення способів стимулювання продажів.

Інноваційні впровадження відповідно позначаються на можливості майбутнього просування і покращення характеру виробництва. Особливо важливим завданням постає впровадження нововведень технічного характеру, так як ефективне використання основних засобів значно зменшує витрати та підвищує інтенсивність й якість виробничого процесу [58. с. 150].

Але для забезпечення ефективного функціонування засобів та предметів праці потрібні раціональна організація виробництва та сприятливий соціально-психологічний клімат, що впливає на індекс продуктивності праці. Людський фактор служить основою для подолання внутрішніх і зовнішніх бар'єрів для конкуренції і включає особливості кадрової політики, відносини з персоналом та особливості управління нею. Кожного керівника цікавить трудова діяльність та бажання працювати своїх підлеглих, тому, зі свого боку він повинен створити такі умови праці, які допомагатимуть зростанню особистості і творча ініціативи, заохочувала б

працівників проявляти себе з кращого боку.

Взаємозв'язок кожної групи напрямків підвищення ділової активності можна представити у вигляді такої схеми (рис. 3.1) [59].

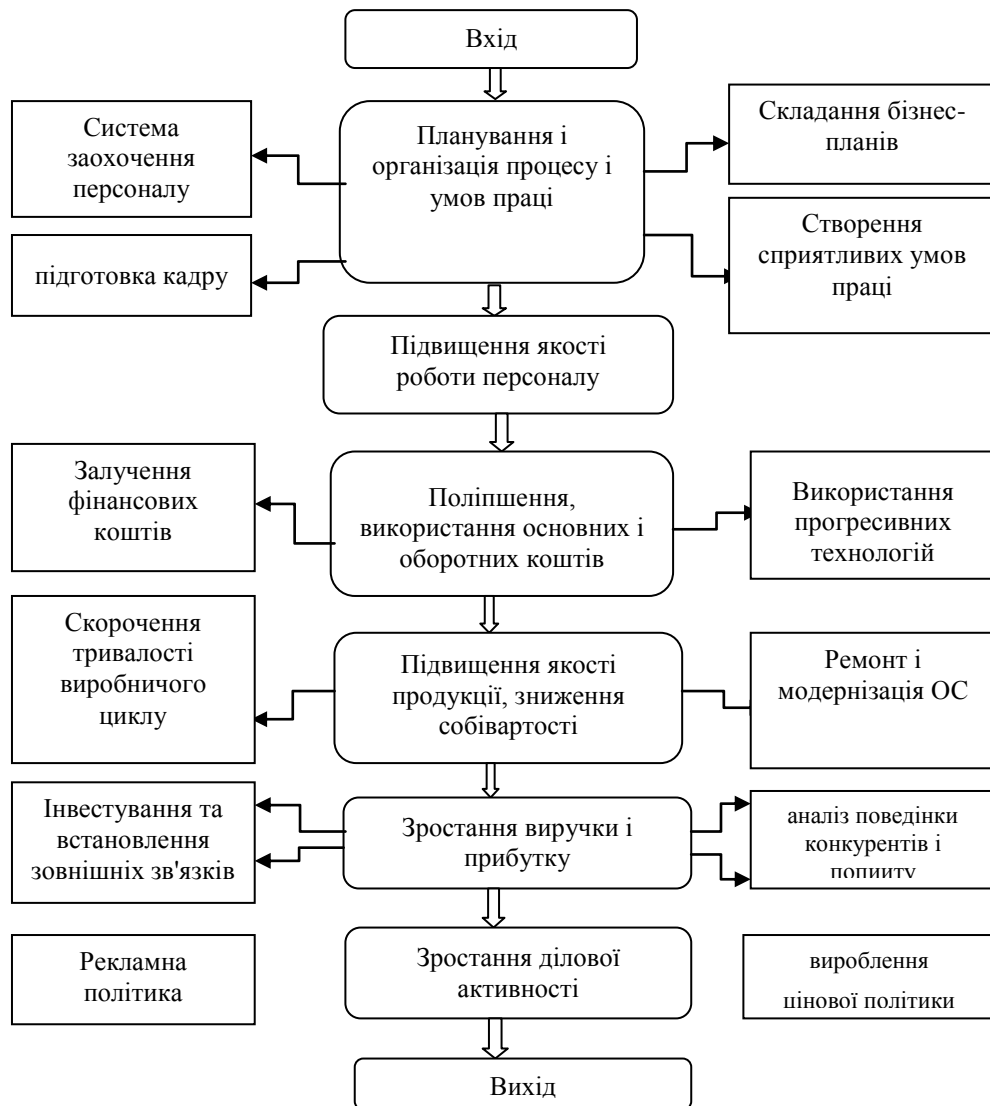

Рис. 3.1 Взаємозв'язок напрямків підвищення ділової активності ТОВ «Агро-Світ»

Іншими головними факторами покращення ділової активності на ТОВ «Агро-Світ» є її інвестиційна та фінансова стійкість, так як змога підприємства залучити фінансові ресурси свідчить про його успішність та стабільність на конкурентному ринку. З одного боку, це дає оцінку ділової активності ТОВ «Агро-Світ», а з іншого, сприяє її зростанню за рахунок використання позикових коштів: кредитів, позик і т.д. В якості інвестицій

можуть виступати вкладення в нове будівництво, модернізацію та ремонт, придбання основних та обігових коштів, застосування нових технологій для підвищення ефективності виробництва. Крім того, ТОВ «Агро-Світ» завжди повинно прагнути до контролю величини власних фінансових джерел, дебіторської та кредиторської заборгованості, вести контроль за величиною позикових коштів, оскільки їх співвідношення показує фінансову забезпеченість господарюючого суб'єкта та її незалежність.

У процесі дослідження ми розглянули шляхи покращення ділової активності ТОВ «Агро-Світ», які можна систематизувати і узагальнити в наступних комплексних напрямках (таблиця 3.1) [59].

Таблиця 3.1

Шляхи підвищення ділової активності ТОВ «Агро-Світ»

Шляхи підвищення	Характеристика
Підвищення якості роботи персоналу	Виражається через наявність трудової дисципліни, рівень кваліфікації та мотивації працівників. Сприяє зростанню творчої ініціативи та продуктивності праці на підприємстві
Підвищення якості та асортименту продукції, що випускається	Сприяє підвищенню попиту на готову продукцію підприємства, залучення покупців і постачальників
Поліпшення системи організації виробництва та управління	Забезпечує скорочення тривалості виробничого циклу, зниження витрат виробництва і підвищення оборотності
Раціоналізація використання матеріальних ресурсів	Засноване на мінімізації відходів та нормуванні величини запасів, відображає застосування прогресивних технологій у виробництві, що веде до зниження собівартості продукції й зростання виручки
Контроль за рухом фінансових потоків підприємства	Дозволяє збалансувати співвідношення використання власних і позикових коштів підприємства, підвищити його прибутковість і ліквідність
Ефективне використання основних засобів	Характеризує ступінь технічного оснащення на підприємстві, своєчасний ремонт і модернізацію основних засобів, веде до підвищення обсягів виробництва
Ефективне використання позикових коштів	Характеризує рівень і ефективність використання позикового капіталу, час і здатність виплати за зобов'язаннями, позитивні результати ведуть до підвищення довіри кредиторів і інвесторів
Впровадження маркетингових розробок, використання конкурентних переваг	Дозволяє збільшити обсяги продажів та масштаби ринку збуту, сприяє зростанню конкурентоспроможності фірми і її зовнішньоторговельному потенціалу

Вплив на кожне з даних напрямків призводить до якісних і кількісних змін у структурі ділової активності, активізації її підсистем. Для досягнення ефекту необхідно поєднувати можливі прийоми, виходячи з наявного потенціалу ТОВ «Агро-Світ». Покращення трудових, матеріальних, фінансових та інших результатів призводить до підвищення ділової активності ТОВ «Агро-Світ». Для підтримки ділової активності на високому рівні потрібний постійний контроль і вдосконалення всіх структурних підрозділів підприємства, регулювання руху фінансових, ресурсних та інформаційних потоків.

Далі розглянемо заходи щодо поліпшення кількісних критеріїв ділової активності ТОВ «Агро-Світ».

Для покращення кількісних критеріїв ділової активності ТОВ «Агро-Світ» варто розглянути шляхи їх поліпшення – обсяг продажу готової продукції, товарів, робіт, послуг (діловий оборот), прибуток, величину авансованого капіталу (активів). Такі критерії необхідно зіставляти з критеріями інших підприємств, аналогічних по сфері.

На поліпшення кількісних критеріїв ділової активності безпосередньо вплине вихід на нові ринки збуту. Для його розглянемо прогнозовану зміну деяких економічних показників та коефіцієнтів з урахуванням впровадження даного проекту.

Спочатку здійснимо оцінку прогнозованої зміни ділової активності ТОВ «Агро-Світ».

Для цього припустимо, що додаткова прогнозована виручка за 2021 рік, склала 2% від виручки за 2019 рік, тобто 242,0 тис. грн. Виручка від реалізації продукції на прогнозний період складе 41208 тис. грн.

Тоді спрогнозуємо:

$$KO_A = \frac{41208}{(51268+60404)/2} = \frac{41208}{55836} = 0,74;$$

$$T_A = \frac{360}{0,74} = 486,5 \text{ днів};$$

$$KO_{HOA} = \frac{41208}{(25572+28932)/2} = \frac{41208}{27252} = 1,51;$$

$$T_{HOA} = \frac{360}{1,51} = 238,4 \text{ днів};$$

$$KO_{OA} = \frac{41208}{(25696+31472)/2} = \frac{41208}{28584} = 1,44;$$

$$T_{OA} = \frac{360}{1,44} = 250 \text{ днів};$$

$$KO_3 = \frac{35738}{(12893+21645)/2} = \frac{35738}{17269} = 2,07;$$

$$T_3 = \frac{360}{2,07} = 173,9 \text{ днів};$$

$$KO_{ДЗ} = \frac{41208}{(8540+2347+4101+5882)/2} = \frac{41208}{10435} = 3,95;$$

$$T_{ДЗ} = \frac{360}{3,95} = 91,14 \text{ днів};$$

$$KP_{ДЗ} = \frac{(8540+2347+4101+5882)/2}{41208} = 0,25$$

$$K_o = \frac{1}{1,109} = 0,902.$$

Отримані результати представимо в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Показники ділової активності ТОВ «Агро-Світ» в 2019 р. та в
прогнозному періоді (2021 р.)

Показники	2019	Прогноз на 2021	Відхилення (+/-)
Коефіцієнт оборотності активів	0,68	0,74	0,06
Тривалість одного обороту активів	529	486,5	-42,5
Коефіцієнт оборотності необоротних активів	1,50	1,51	0,01
Тривалість одного обороту необоротних активів	240	238,4	-1,6
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	1,43	1,44	0,01
Тривалість одного обороту оборотних активів	251	250	-1
Коефіцієнт оборотності запасів	2,07	2,07	0,00
Тривалість одного обороту запасів	173,9	173,9	0,00
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	3,93	3,95	0,02
Тривалість одного обороту дебіторської заборгованості	91,6	91,14	-0,46
Коефіцієнт погашення дебіторської заборгованості	0,25	0,25	0,00

За результатами розрахунків видно, що на ТОВ «Агро-Світ»

спостерігається прискорення оборотності, що досягнуто завдяки виходу на нові ринки збуту. Динаміку коефіцієнтів оборотності відобразимо на рис. 3.2.

Зіставивши коефіцієнти оборотності, ми бачимо, що зростання показників свідчить про прискорення оборотності і це слід розглядати як позитивну тенденцію.

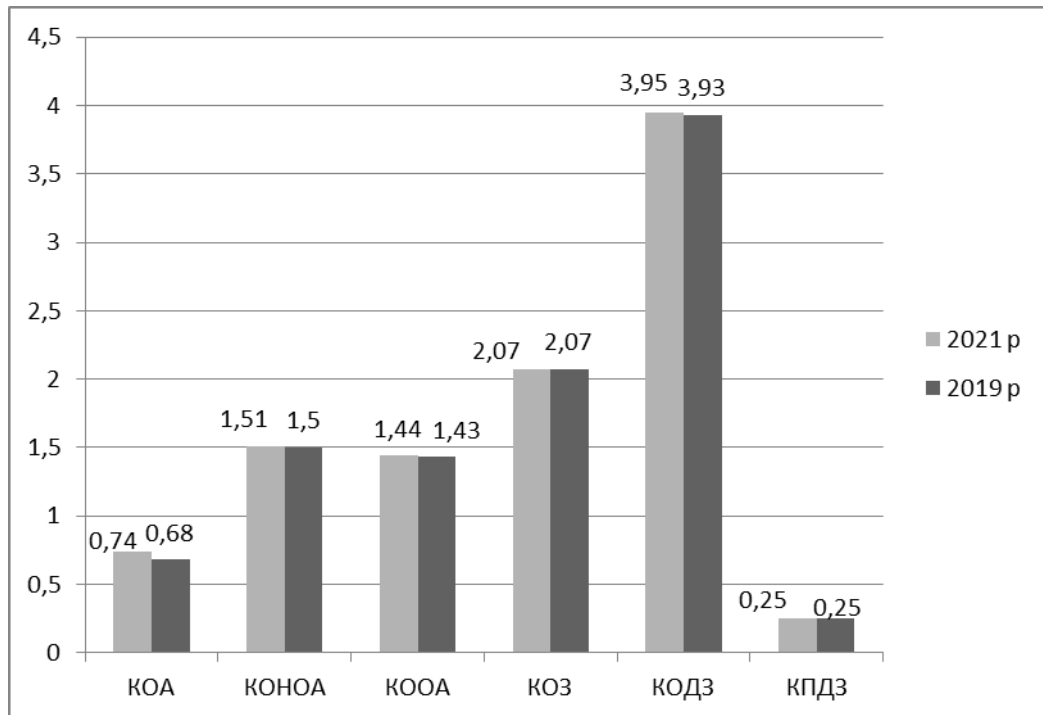

Рис. 3.2 Динаміка коефіцієнтів оборотності ТОВ «Агро-Світ» в 2019 р. та в прогностному періоді (2021 р.)

Відхилення за показником тривалості в днях зі знаком мінус показує, на скільки днів оборотність прискорилося за рахунок скорочення тривалості одного обороту.

Динаміку тривалості одного обороту відобразимо на рис. 3.3.

За динамікою тривалості одного обороту активів ТОВ «Агро-Світ» можна сказати, що тривалість одного обороту скоротилася. Спостерігається також зростання оборотності, що досягнуто завдяки зменшенню тривалості обороту.

Можна зробити висновок, що активи ТОВ «Агро-Світ» використовувалися ефективно.

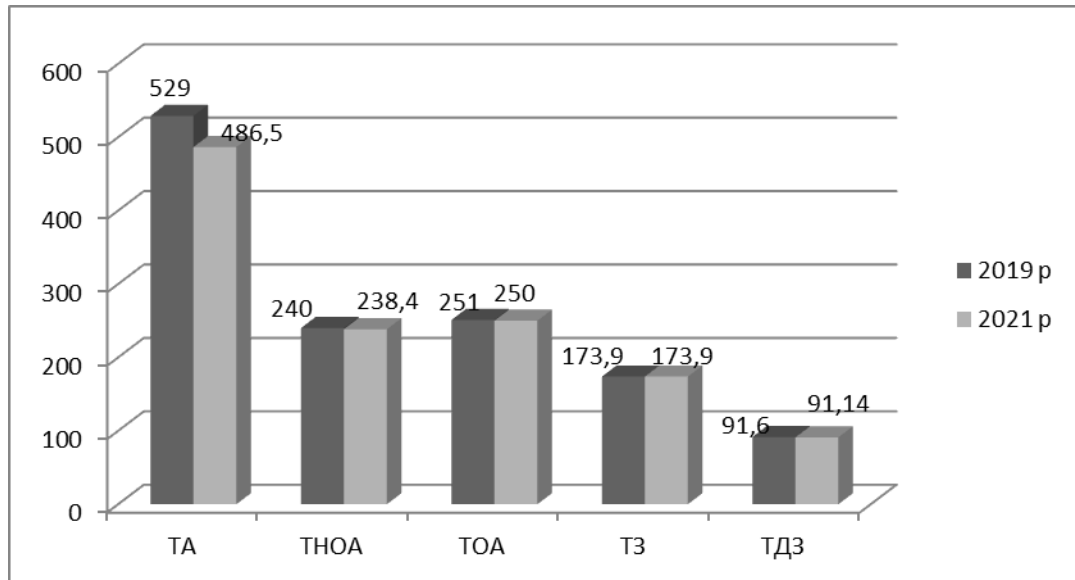

Рис. 3.3 Динаміка тривалості одного обороту активів ТОВ «Агро-Світ» в 2019 р. і в прогностному періоді (2021 р.)

Для наочності наведемо заходи щодо підвищення ділової активності на рис. 3.4.

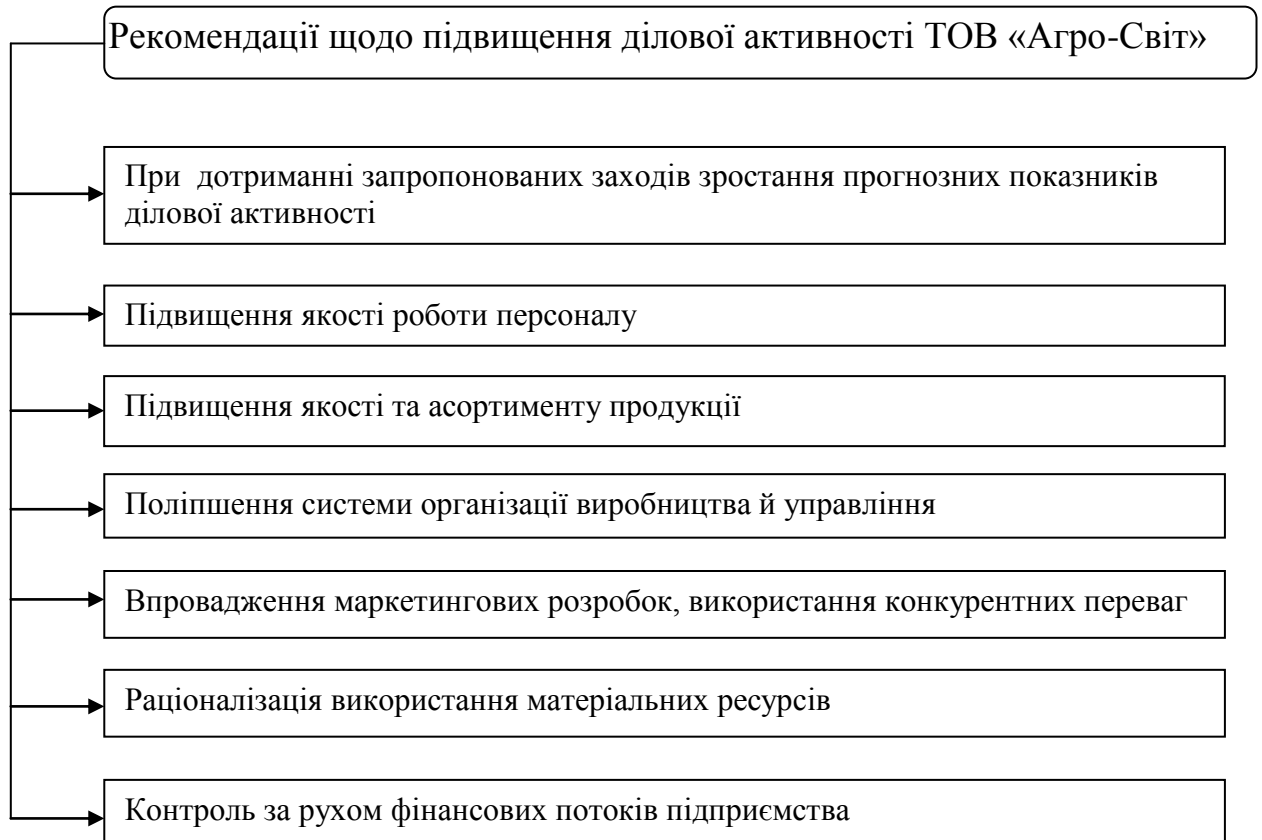

Рис. 3.4 Рекомендації щодо підвищення ділової активності ТОВ «Агро-Світ»

Отже, реалізація вищезазначених заходів, на наш погляд, буде сприяти покращенню ділової активності ТОВ «Агро-Світ». Дана діяльність позитивно позначиться на всіх складових ділової активності. Зростання коефіцієнтів оборотності також підтверджує це твердження. З реалізацією пропозиції відбуваються хоч невеликі, але позитивні зміни ділової активності ТОВ «Агро-Світ». У разі реалізації даного проекту досліджуване підприємство отримає прибуток. Позитивний результат впливу дозволить ТОВ «Агро-Світ» піднятися на новий рівень розвитку, залишатися конкурентним на ринку та утримувати лідерські позиції.

3.3. Умови розробки оптимальної моделі управління діловою активністю ТОВ «Агро-Світ»

Модель активізації діяльності ТОВ «Агро-Світ» включає оцінку середовища організації, класифікацію ключових об'єктів її діагностування як факторів та резервів активізації діяльності. Процес активізації є оперативним чинником ефективного функціонування ТОВ «Агро-Світ», оскільки без позитивної тенденції покращення певних економіко-соціальних показників неможлива перспектива стратегічного розвитку підприємства. Тоді як, починаючи свою діяльність, органи управління сільськогосподарських підприємств визначають головні принципи управління, які в подальшому є основними правилами його діяльності. Через реалізацію дій, а саме – встановлення мети, завдань та стратегії, є виконання сільськогосподарськими підприємствами однієї з його управлінських функцій, а саме планування, завданням якій уможлиблюється визначення поточної ситуації підприємства, встановлення потенційних та бажаних результатів діяльності і визначення шляхів їх досягнення. Органи управління аналізують наявні в підприємства ресурси і розподіляють їх відповідним для досягнення цілі чином.

Щоб визначити головні напрями диверсифікації сільськогосподарських підприємств, пропонуємо прогнозувати показників їх ділової активності на 3

роки. Методи екстраполяції є одними з найпоширеніших і найбільш розвинених серед усього комплексу методів прогнозування. Суть екстраполяційного прогнозування полягає у вивченні динаміки показників економічного процесу в попередньо-прогнозованому періоді та перенесенні існуючих тенденцій на деякий період майбутнього. В екстраполяційних прогнозах особливо важливим є не стільки прогнозування конкретних значень досліджуваного об'єкта або параметра в певному році, скільки своєчасне фіксування об'єктивно запланованих зрушень основних тенденцій. Перевагами даного методу є низька трудомісткість розрахунків, універсальність схем розрахунків [60, с. 20].

На основі наявних даних про коефіцієнти ділової активності ТОВ «Агро-Світ» станом за період 2015-2019 рр (табл. 3.3) за допомогою ліній тренду, спрогнозовано значення цього показника на майбутні 3 роки. Для отримання більш точного результату використано такі види ліній тренду (апроксимації): лінійну, логарифмічну та експоненціальну.

Лінійна апроксимація – це пряма лінія, яка найкраще описує набір даних. Вона застосовується в найпростіших випадках, коли крапки даних розташовані близько до прямої.

Логарифмічна апроксимація корисна для опису величини, яка спочатку швидко збільшується або зменшується, а потім поступово стабілізується. Логарифмічна апроксимація використовує як негативні, так і позитивні величини.

Таблиця 3.3

Рік	2015 р	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.
Коефіцієнт ділової активності	2,12	1,88	1,95	2,33	2,09

Протягом 2015 -2019 рр. відбувається незначне коливання показника. Така поведінка унеможлиблює використання однієї лінії тренду для прогнозування даного показника на наступні три роки. Таким чином, для прогнозування на 2023 рік використано три ліній тренду. Всі ці лінії тренду

представлено на графіку (рис 3.5).

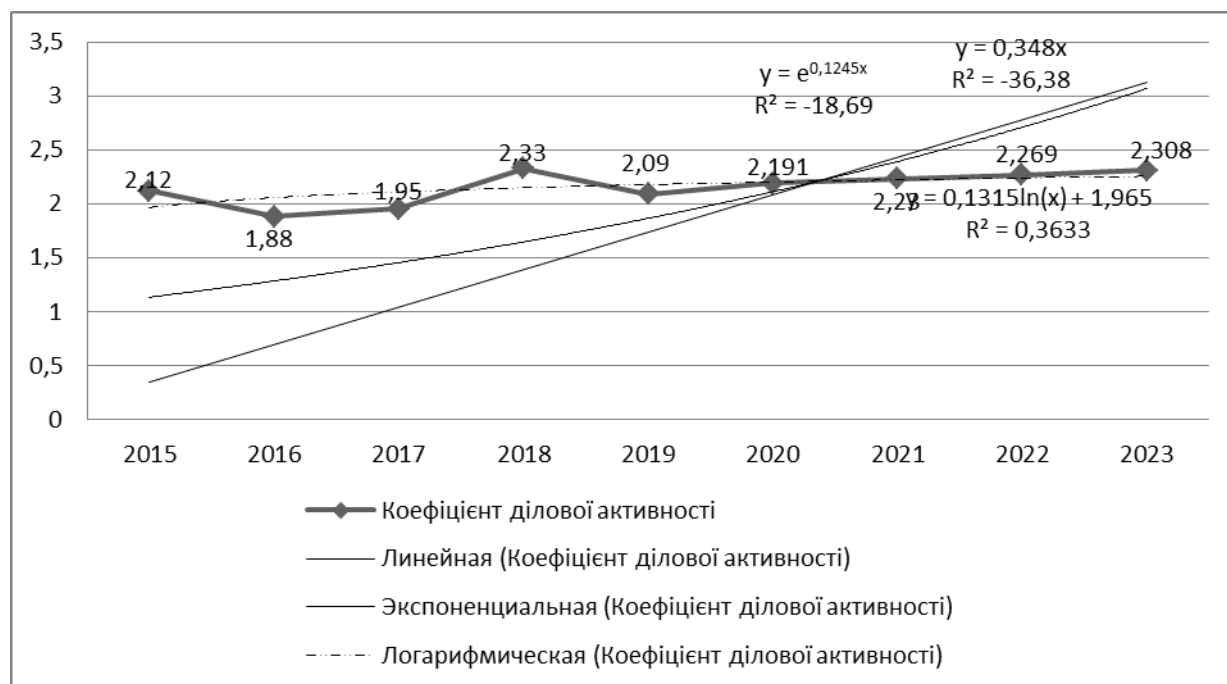

Рис. 3.5. Логарифмічна, лінійна, експоненціальна лінії тренду для коефіцієнта ділової активності 2015 – 2023 рр.

Отже, на рис 3.5 зображено динаміку коефіцієнта ділової активності ТОВ «Агро-Світ», з якої можна зробити висновок, що рівень коефіцієнта з 2019 р зростає. В прогнозованому 2023 році цей показник складе 2,308.

У випадку з сільськогосподарськими підприємствами, що керуються у своїй діяльності концепцією управління діловою активністю, найбільш вагомими ресурсами є виробничі, фінансові, інноваційні, земельні, інвестиційні та трудові. Проте для кращої діяльності ТОВ «Агро-Світ» повинно враховувати і досліджувати всі наявні в нього ресурси. У підсумку аналізу ресурсів керуючі органи сільськогосподарських підприємств розподіляють їх таким чином, щоб найкраще можна було реалізовувати власний потенціал. У результаті цих дій відбувається реалізація ще однієї функції управління – організаційної. Саме від того, яким чином буде організовано господарську діяльність ТОВ «Агро-Світ», залежить його ефективність.

Виходячи з наявності ресурсів ТОВ «Агро-Світ», органи управління обирають найбільш прийнятні методи управління, які реалізуються шляхом використання ресурсів управління. Забезпечувальна система включає в себе методологічне, інформаційне і правове забезпечення, необхідне для коректного управління діловою активністю. Пропонуються методи управління поділити на внутрішні і зовнішні.

Зовнішні методи включають такі податки, як важелі, які виступають пільговим оподаткуванням, прогресивним оподаткуванням, податковою ставкою, об'єкти оподаткування, кредити (ставка рефінансування, державний кредит, відшкодування ставки, субсидії). Внутрішні чинники включають заробітну плату (система заробітної плати, тарифні ставки, умови виплат), матеріальне стимулювання (премії, додаткові виплати, витрати на особисті соціальні потреби, компенсації, натуральні виплати), інноваційну культуру (організація праці, підвищення кваліфікації робітників, створення комфортних умов праці), фінансові (групи оціночних показників, оцінка вибору критеріїв за векторами), науково-технічні та екологічні (посилення екологічної безпечності продукції) [61, с. 250].

Зважаючи на вищезазначене, ефективність функціонування підсистем ділової активності варто визначати, виходячи з таких критеріїв, як оперативність та надійність менеджменту, а також результативність та ефективність з розрахунком відповідних коефіцієнтів. Враховуючи результати аналізу ділової активності внутрішнього і зовнішнього середовищ ТОВ «Агро-Світ» запропоновано напрями диверсифікації діяльності сільськогосподарських підприємств (виробничої, комерційної, логістичної, фінансової та управлінської).

Для того щоб розробити напрями диверсифікації необхідно вибрати той, який би був найвигіднішим та мав би дострокову перспективу розвитку. Водночас потрібно зосередити зусилля на вивченні впливу напрямку диверсифікації на витрати виробництва як ключовий фактор у визначенні ефективності напрямку. Диверсифікація дає змогу підприємству повніше

використовувати свої матеріальні, земельні та трудові ресурси. Це сприяє зростанню зайнятості працівників, отриманню додаткового доходу. Підприємства збільшують обсяги виробництва тих видів продукції, які користуються попитом і реалізуються за більш високими цінами, а зменшують виробництво продукції, для якої характерною є несприятлива кон'юнктура ринку [62, с. 150].

Рекомендується вжити додаткові заходи щодо управління дебіторською заборгованістю, а саме: щоб уникнути розширення штатних одиниць, запропонувати головному бухгалтеру займатися дебіторськими заборгованостями, стимулюючи його грошовою премією; ведення обліку проблемної дебіторської заборгованості; співпрацю з органами влади щодо стягнення дебіторської заборгованості; надсилання листів з попередженням про нарахування пені у випадку несплати.

Головним напрямом забезпечення ефективного управління дебіторською заборгованістю є аналіз і внутрішній контроль, що повинно здійснювати конкретний працівник підприємства. Доцільно залучати власний автотранспорт для завезення вантажів на територію підприємств (закупівельна логістика) та транспортування виробленої продукції на переробку (збутова діяльність). При цьому нестачу автотранспорту у виробничо-господарській діяльності необхідно компенсувати тракторними транспортними засобами. Покращення транспортного процесу з точки зору маршрутизації та диспетчеризації.

Механізація та автоматизація окремих видів робіт зумовлює підвищення кваліфікації як робітників, так і керівників сільськогосподарських підприємств, їх заступників і частково інший управлінський персонал, яким завжди необхідно збагачувати й розширювати свій кваліфікаційний рівень, адже навіть купівля техніки або реалізація виробленої продукції передбачає наявність відповідних знань та умінь. Потрібно зміцнювати діловий імідж підприємства та його зв'язків з діловими партнерами.

Аналізуючи рівень мотивації на ТОВ «Агро-Світ», встановлено, що основною вимогою сьогодення є створення системи мотивації, при якій наймані працівники більше віддавалися своїй роботі. Безумовно, основною складовою системи є забезпечення матеріальних благ, тобто виплата заробітної плати. Пропонується пошук альтернативних способів мотивації, які комбінують матеріальні та нематеріальні методи стимулювання, а також включають інтереси як працівників, так і керівників в досягненні спільної мети.

Для ТОВ «Агро-Світ» варто запровадити систему мотиваційних програм, яка включає три програми побудованих за цілями: премій (нагород, дипломів, відзнак); колективного стимулювання (персонал повинен розуміти, що підприємству головне не стільки те, як працює кожен індивідуально, а те, чи досягається мета всього процесу, тобто наскільки успішно працює команда задіяна у даному процесі); індивідуальне стимулювання (програма преміювання, де розмір винагороди залежить від досягненні певного обсягу продажів).

Однією з цілей мотивації покращення корпоративної культури. Для цього пропонується в процесі управління персоналом ТОВ «Агро-Світ» вирішувати такі завдання: 1) почуття єдності до розвитку справ підприємств у персоналу; 2) зміцнення стабільності системи соціальних відносин; 3) підтримка ініціатив працівників; 4) надання допомоги персоналу в досягненні особистого успіху; 5) правильний поділ праці й виконання посадових обов'язків; 6) зміцнення корпоративної родини (вітання персоналу із сімейними святами, подіями тощо); 7) дотримання розпорядку й заохочення. Корпоративна культура повинна знаходитися в постійній увазі керівників. Вона сприяє досягненню ефективних результатів діяльності сільськогосподарських підприємств на основі наближення інтересів керівників і персоналу. Формування корпоративної культури на підприємствах дасть змогу підвищити конкурентоспроможність як підприємства в цілому, так й продукції на внутрішньому і зовнішньому

ринках.

Необхідно зменшити надмірні залишки запасів товарно-матеріальних цінностей, контролювати співвідношення темпів зростання дебіторської і кредиторської заборгованостей. Нестачу власних коштів можна подолати за допомогою отримання позик та послуг комерційного банку, використовуючи фінансовий лізинг замість або поряд з кредитами, факторинг як спосіб перетворення боргів покупців товару підприємств в готівку, управління балансами, зокрема з метою забезпечення ліквідності та платоспроможності.

Для підвищення коефіцієнтів оборотності ТОВ «Агро-Світ» потрібно проводити наступні заходи:

- 1) знижувати надлишкові запаси товарно-матеріальних витрат виробництва, якщо вони не зараховані банком;
- 2) досягати погашення дебіторської заборгованості за товари, роботи й послуги, неоплачені в строк покупцями;
- 3) контролювати іншу дебіторську заборгованість (за претензіями та розрахунками з підзвітними особами тощо);
- 4) зменшувати різні витрати, що перевищують наявні джерела фінансування;
- 5) періодично оновлювати виробничу базу на новій технологічній основі, застосовувати безвідхідні технології;
- 6) формувати запаси виробничих і фінансових ресурсів відповідно до оптимально необхідних потреб підприємства.

Впровадження логістичних інформаційних систем забезпечить органічне поєднання всіх логістичних субсистеми. Формування інформаційної системи являє собою автоматизації системи управління логістичними процесами, в якому використовуються досягнення сучасних інформаційних технологій, новітні комп'ютерні системи, що робить можливим успішне керівництво виробничими процесами. Інформаційне забезпечення логістики потребує і відповідного програмного забезпечення, за допомогою якого вся логістична система, починаючи з рівня субсистем і

закінчуючи фірмою в цілому, працювала б як одне ціле.

Крім того, ефективність ділової активності підприємства характеризується покращенням використання оборотних фондів. Головними напрямками поліпшення є:

- 1) зменшення понаднормових запасів сировини, матеріалів, інструменту;
- 2) покращення організації складського господарства;
- 3) скорочення тривалості інтервалів поставок;
- 4) зменшення норм витрат матеріалів на одиницю продукції;
- 5) скорочення циклу виробництва продукції;
- 6) раціональне використання матеріальних ресурсів;
- 7) підвищення оборотності матеріальних ресурсів.

Над контролем за станом дебіторської заборгованості на ТОВ «Агро-Світ», його здійснення повинно забезпечити реалізацію: наявність і правильність оформлення первинних документів, які є підставою для виникнення дебіторської заборгованості; стан дебіторської заборгованості за встановленими критеріями; правильності розрахунків у дебіторській заборгованості; правильності оцінки дебіторської заборгованості та розрахунку обсягу резерву сумнівних боргів; належної класифікації дебіторської заборгованості й наявності необхідних пояснень у примітках до фінансової звітності.

Таким чином, запропоновані вектори підвищення рівня ділової активності сприятимуть стабілізації розвитку ТОВ «Агро-Світ», збільшенню прибутків та найповнішому задоволенню споживачів.

Висновки до розділу 3:

1. Покращити рівень ділової активності ТОВ «Агро-Світ» можна за допомогою прискорення оборотності активів. Один із методів прискорення оборотності активів є ефективне управління дебіторською заборгованістю.

У 2019 році ТОВ «Агро-Світ» втратило 9 022,10 тис. грн. через інфляцію у зв'язку з дебіторською заборгованістю, що становить майже всю суму середньорічної дебіторської заборгованості.

2. Рефінансування означає переведення дебіторської заборгованості в інші форми оборотних активів підприємства з метою прискорення розрахунків.

Зробивши аналіз операції рефінансування дебіторської заборгованості за допомогою факторингу, можна зробити висновок, що воно виявилось ефективним. Хоча рентабельність активів підприємства не дозволить покрити збитки підприємства у зв'язку з рефінансуванням дебіторської заборгованості за рахунок факторингу, але дозволить залучити 4 361,83 тис. грн. грошових активів і тим самим покращити рівень ділової активності підприємства.

3. Для розширення масштабів збуту та використання своєї продукції, необхідно, перш за все, забезпечити високу якість виробів. Підвищення якості продукції має вирішальне значення для руху попиту та величини попиту, тим самим збільшуючи товарообіг. Поряд із якістю певну роль відіграє асортимент продукції, що вказує, на ступінь розвитку диверсифікації та спеціалізації виробництва.

4. Для забезпечення ефективного функціонування засобів та предметів праці потрібна раціональна організація виробництва та сприятливий соціально-психологічний клімат, що впливає на продуктивність праці.

5. Важливими факторами підвищення ділової активності на ТОВ «Агро-Світ» є його інвестиційна та фінансова стабільність, оскільки здатність підприємства залучити фінансові ресурси свідчить про його успішність та стабільність на конкурентному ринку. З одного боку, вона оцінює ділову активність ТОВ «Агро-Світ», а з іншого, сприяє її зростанню за допомогою використання позикових коштів: кредитів, позик і т.д.

6. Результати розрахунків показують, що ТОВ «Агро-Світ» має

прискорення оборотності, яке було досягнуто завдяки виходу на нові ринки збуту.

Порівнюючи коефіцієнти оборотності, ми бачимо, що зростання показників свідчить про прискорення оборотності, і це варто розглядати як позитивну тенденцію.

7. Для збільшення коефіцієнтів оборотності ТОВ «Агро-Світ» необхідно провести такі заходи:

- 1) зменшити надлишкові запаси товарно-матеріальних витрат виробництва, якщо вони не зараховані банком;
- 2) домогтися погашення дебіторської заборгованості за товари, роботи й послуги, не оплачені вчасно покупцями;
- 3) зменшити різні витрати, що перевищують наявні джерела фінансування;
- 4) періодично оновлювати виробничу базу на новій технологічній основі, застосовувати безвідхідні технології;
- 5) формувати запаси виробничих та фінансових ресурсів відповідно до оптимально необхідних потреб підприємства.

Висновки і пропозиції

У даній дипломній роботі представлені теоретичні та практичні проблеми управління діловою активністю сільськогосподарського підприємства ТОВ «Агро-Світ».

Отже, аналіз, проведений під час дослідження, дозволяє зробити наступні висновки:

1) ділова активність - один із важливих показників розвитку сільськогосподарського підприємства в сучасних економічних умовах, що визначає можливість досягнення його стратегічних цілей. Теоретичні узагальнення та систематизація поглядів вітчизняних і зарубіжних учених на тлумачення поняття «ділова активність підприємства» дають підстави стверджувати про неоднозначність та різноманітність його розуміння. Узагальнення існуючих інтерпретацій цього поняття дозволило точніше визначити його зміст та запропонувати авторський підхід, що включає специфіку галузі, зовнішньоекономічні умови та принципи управління. Тому, ділову активність сільськогосподарського підприємства слід розглядати комплексно з даних позицій: як характеристику конкурентних переваг підприємства, як критерій його здатності до розвитку, як стимул до зайнятості та прибутковості, як показник підвищення економічних відносин.

2) оцінка стану сільськогосподарського підприємства повинна проводитися з виділенням рівнів ділової активності та властивих їм виробничо-господарських ситуацій, що формують результати фінансово-господарської діяльності. Високий рівень ділової активності характеризує ефективність управління. Проблемна ситуація виникає на підприємствах, рівень ділової активності яких відповідає середньому. Низький рівень ділової активності свідчить про кризову ситуацію. Своєчасне виявлення проблемної, а тим більше кризової ситуації на підприємстві на основі оцінки ділової активності дозволяє уникнути банкрутства за рахунок прийняття оперативних управлінських рішень. Доведено, що на ділову активність

підприємств впливає велика кількість факторів, які поділено на зовнішні та внутрішні.

3) управління діловою активністю сільськогосподарського підприємства повинно здійснюватися за трьома головними напрямками: 1) соціально-екологічне управління; 2) управління ефективністю виробничих процесів; 3) управління фінансово-господарською діяльністю.

У системі управління діловою активністю сільськогосподарського підприємств елементами є: аналіз виробничої діяльності (виконання робіт і послуг); аналіз комерційної діяльності (відносини з постачальниками та споживачами); аналіз логістичної діяльності (транспортування продукції та застосування нових технологій); аналіз фінансової діяльності (управління фінансовими ресурсами та розробка управлінських стратегій, методів і способів стимулювання управлінського персоналу).

4) основним інструментом для оцінки ефективності використання ресурсів сільськогосподарського підприємств в умовах нестабільної економіки є аналіз ділової активності, який повинен проводитися із застосуванням методологічного підходу, який полягає у формуванні окремих блоків показників з поділом їх на прямі (чітко відображають рівень і динаміку ділової активності підприємств) та непрямі (характеризують зміну ділової активності лише за наявності низки умов). Даний методологічний підхід дозволяє охопити усі функціональні сфери діяльності сільськогосподарського підприємства, а ефективність його застосування полягає у простоті та надійності розрахунків, ефективності, доступності інформаційної бази та виявленні факторів впливу на діяльність сільськогосподарського підприємства.

5) аналіз показників ділової активності передбачає такі етапи: 1) оцінка динаміки підприємства, яка базується на основі порівняння норм прибутку, обсягу реалізації та вартості активів, також доповнюється аналізом динаміки відносних показників; 2) аналіз оборотності та ефективності використання ресурсів і капіталу; 3) аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості.

б) об'єктом дослідження було сільськогосподарське підприємство ТОВ «Агро-Світ». Воно має стабільне фінансове становище. За результатами аналізу та оцінки ефективності фінансово-господарської діяльності можна зробити висновок, що протягом аналізованого періоду, ефективність фінансово-господарської діяльності ТОВ «Агро-Світ» підвищується.

7) спеціалізація сільськогосподарського виробництва - це переважний розвиток однієї або кількох галузей у виробництві товарної продукції в окремих підприємствах і регіонах. ТОВ «Агро-Світ» здійснює виробництво окремих видів продукції в галузях рослинництва. Розвиток цих галузей визначає виробничий напрям господарства.

Середньорічна вартість основних фондів щороку зростала на 40-60%. Середньорічна вартість оборотних фондів також зросла приблизно на 56%. Також спостерігається збільшення фондозабезпеченості у 3 рази. Фондоозброєність праці збільшилась майже у 3 рази, що свідчить про збільшення продуктивності праці. Фондовіддача збільшилась, що свідчить про більш ефективне використання основних засобів порівняно з минулими роками. Фондомісткість зменшилась на 65%, що пов'язано зі зменшенням валової продукції. Вартість оборотних фондів зросла на 57%.

Аналізуючи рахунки показників, ми бачимо, що господарство має високий рівень забезпеченості основними і оборотними засобами і використовує їх досить ефективно. Частка обігових коштів у виробничій сфері підприємства збільшилась у 6 разів. Коефіцієнт мобільності активів зменшився майже на 2, це означає що підприємство не в змозі швидше перетворити активи у ліквідні кошти.

Протягом 2015-2019 років ТОВ «Агро-Світ» мало достатньо коштів для здійснення операційної і фінансової діяльності. Рентабельність характеризує економічну ефективність виробництва, при якій підприємства відшкодовують понесені витрати і отриманий прибуток. Власні обігові кошти збільшились на 27% , що є позитивним, оскільки підприємство має можливість розширити свою діяльність. Зменшення відношення оборотних

активів до власних коштів свідчить про загрозу підприємства бути неплатоспроможним. Маневреності робочого капіталу з кожним роком збільшується, а це означає, що збільшення запасів призводить до уповільнення оборотності обігових коштів в умовах інфляції – до залучення дорогих кредитів, що знижує платоспроможність підприємства. Значення коефіцієнта фінансової стабільності зменшилось, тобто відбувається забезпеченість заборгованості власними коштами.

Протягом досліджуваних років, бачимо, що фондівдача на 58 % зменшилась, а це означає, що менше припадає виручки на одиниці основних виробничих фондів. За період, протягом якого запаси трансформуються в кошти, відбулося зменшення на 18%, це заважає нормальному процесу виробництва, загрожує дефіцитом матеріальних запасів. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості у відношенні 2019 р до 2015 р показує, що у багато разів виручка перевищує середню дебіторську заборгованість.

Середній термін погашення дебіторської заборгованості зменшився на 7 %. Коефіцієнт оборотності готової продукції показує, що у 1,5 разів виручка перевищує середні запаси на підприємстві. Середній період сплати підприємством кредиторської заборгованості збільшився у 3 рази, що є негативним явищем. Показник періоду операційного циклу показує, що тривалість перетворення придбаних матеріальних ресурсів в грошові кошти зменшився на 14%.

Тривалість одного обороту запасів у 2016 році становила 800 днів. За 2017 рік тривалість обороту становила 283, у 2018 році вона зменшилась на 145 днів, а в 2019 році зросла не на багато і становила 173 днів. Це означає, що кількість днів, протягом яких виробничі запаси проходять усі стадії одного кругообігу, зменшилась.

Ці дані свідчать про уповільнення оборотності капіталу в запасах, а отже, про менш ефективне розпорядження ними у звітному періоді. Уповільнення оборотності запасів може бути наслідком накопичення

надлишкових, неходових, залежаних матеріалів, а також через придбання додаткових запасів у зв'язку з очікуванням зростання темпів інфляції і дефіциту. Тому необхідно з'ясувати, чи немає запасів неходових, залежаних, непотрібних матеріальних цінностей. Це легко встановити за даними інвентаризації або за сальдовими відомостями. Якщо залишок якого-небудь матеріалу великий, а витрати протягом року не було або вони були незначними, то його можна віднести до групи необоротних запасів.»

Наявність таких матеріалів свідчить про те, що оборотний капітал на довгий час заморожується у виробничих запасах, що уповільнює його оборотність. Необхідно вивчити причини їх формування. Це можуть бути: неточність планових розрахунків, відхилення фактичного надходження матеріалів від розрахункового, відхилення фактичної витрати від розрахункової.

8) запропонована операція рефінансування дебіторської заборгованості на ТОВ «Агро-Світ» за допомогою факторингу ефективна. Хоча рентабельність активів підприємства не дасть можливості покрити втрати підприємства у зв'язку з рефінансуванням дебіторської заборгованості за рахунок факторингу, але дасть можливість залучити 4 361,83 тис. грн. грошових активів і тим самим підвищити рівень ділової активності ТОВ «Агро-Світ».

9) для підвищення ділової активності ТОВ «Агро-Світ» було запропоновано такі заходи: підвищення якості роботи персоналу, поліпшення якості та асортименту продукції, вдосконалення системи організації виробництва та управління, впорядкування використання матеріальних ресурсів, контроль за рухом фінансових потоків підприємства, ефективне використання основних засобів, ефективне використання позикових коштів, впровадження маркетингових розробок, використання конкурентних переваг.

10) удосконалення організаційно-економічного механізму управління діловою активністю ТОВ «Агро-Світ» забезпечить не тільки економічне зростання (збільшення грошових надходжень, підвищення ефективності

обертання оборотних коштів, забезпечення власними ресурсами), але й соціальної (створення робочих місць, мотивація працівників) та екологічної (посилення екологічної безпечності продукції) ефективності. Складовими елементами механізму управління діловою активністю визначено: 1) стратегічні, тактичні та оперативні завдання управління; 2) набір організаційно-економічних, нормативно-правових, соціально-екологічних заходів; 3) оптимальний розподіл функцій менеджменту; 4) вибір адекватної стратегії розвитку. Імплементация механізму можлива лише за умови тісної взаємодії та взаємозв'язку складових елементів з чітко визначеними функціями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Грабовецький Б. Є. Економічний аналіз : підручник для ст-тів ВНЗ / Б. Є. Грабовецький. – К. : Центр навчальної літератури, 2009. – 256 с.
2. Єпіфанова І. Ю. Фінансовий аналіз та звітність : практикум / І. Ю. Єпіфанова, В. В. Джеджула. – Вінниця : В НТУ, 2017. – 143 с.
3. Пирч М. Основні підходи до аналізу коливань ділової активності в економічній науці / М. Пирч // Вісн. Львівського ун-ту. Серія економічна. – 2006. – № 36. – С. 25-31.
4. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник. Видання друге, доповнене й виправлене. – Рівне: Волинські обереги, 2011. – 552 с.
5. Ковалев В. В. Финансовый анализ: методы и процедуры / В. В. Ковалев. – Мн. : Финансы и статистика, 2006. – 560 с.
6. Хелферт Э. Техника финансового анализа / пер. с англ. под ред. Л.П. Белых – Киев: Аудит, ЮНИТИ, 1996. 663 с
7. А.В. Тараскина, В.Р. Банк, С.В. Банк Финансовый анализ: учебное пособие / А.В. Тараскина, В.Р. Банк, С.В. Банк, - Мн.: ТК Велби, Проспект, 2006 -345 с.
8. Подольська В. О. Фінансовий аналіз : навч. посібник / В.О. Подольська, О. В. Яріш. – К. : Центр навч. літератури, 2007. – 488 с.
9. Мясникова О.В. Статистическое изучение деловой активности предприятий (на примере розничной торговли и транспорта): автореф. дис. на соискание учен. степени канд. экон. наук: спец. 08.00.12./О.В. Мясникова. – СПб., 2007. – 23 с.
10. Коваленко Л.О. Ремньова Л.М. Фінансовий менеджмент [навч. пос.]. 3-тє вид., випр. і доп. Київ: Знання, 2008. - 483 с.
11. Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств : навч. посібник / М. Я. Коробов. – К. : Знання, 2009. – 378 с.

- 12 Гарасюк О. А. Проблеми щодо сутності поняття « ділова активність» / О. А. Гарасюк, М. Ю. Ігнатенко // Вісник КТУ. – 2010. – № 22. – С. 63.
13. Куриленко Т. П. Теоретичні аспекти визначення ділової активності URL: www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvamu/Ekon/2009_6/6.pdf. (дата звернення: 25.11.2020)
- 14 Донцова Л. В. Анализ финансовой отчетности: учебник / Л. В. Донцова, Н. А. Никифорова. – 5-е изд., перераб. и доп. – К. : Дело и Сервис, 2007. – 368 с.
15. Ефимова О.В. Анализ финансовой отчетности: [учеб. пособ.] / О.В. Ефимова, М.В. Мельник. — Херсон.: Омега-Л, 2004. — 451 с.
- 16 . Економічна енциклопедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://hohlopedia.org.ua/Ekonomichna_ensyklopediya. (дата звернення: 30.09.2020)
- 17 Шеремет А.Д., Негашев Е.В. Методика финансового анализа.: НИЦ Инф-ра-Мн, 2013. -208 с.
- 18 Польова Т. В. Ділова активність як комплексна економічна категорія та теоретичні аспекти її аналізу / Т. В. Польова // Матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. «Перспективи розвитку обліку, контролю та аналізу у контексті євроінтеграції», (Одеса : ОНЕУ, 26.05.2016 р.). – Херсон : Грінь Д. С., 2016. – С. 403-406.
19. Мец В. О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства : навч. посіб / В. О. Мец. – К. : Вища школа, 2003. – 217 с.
20. Шеремет О. О. Фінансовий аналіз / О. О. Шеремет. – К., 2009. – 196 с.
- 21 Заїкіна О. О. Роль показників ділової активності в оцінці управління підприємством / О. О. Заїкіна // Харчова промисловість. – 2008. – № 7. – С.144-148.
22. Дікань Л. В. Фінансовий результат підприємств: теоретичні узагальнення та прикладний аналіз : [монографія] / Л. В. Дікань, О. О. Вороніна. – Х. : СПД ФО Лібуркіна Л.М., 2008. – 192 с.

23 Кухарєва О. О. Методика інтегральної оцінки рівня ділової активності промислового підприємства / О. О. Кухарєва, М. В. Корнєєв // Економічний простір. – 2008. – № 16. – С. 114-122.

24. Каріка І. М. Покращення фінансового стану підприємства за рахунок розробки механізму поповнення оборотних коштів / І. М. Каріка; НБУ ім. Вернадського.–URL: <http://www.google.com.ua/search7hl=en&inlang=ru&q=site%3Awww.nbuv.gov.ua>. (дата звернення: 25.11.2020)

25 Марченко О. І. Фінансові аспекти ділової активності підприємств / О. І. Марченко // Фінанси України. – 2007. – № 5. – С. 136-139.

26 Лахтіонова Л. А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання : [монографія] / Л. А. Лахтіонова. – К. : КНЕУ, 2001. – 387 с.

27 Економічна енциклопедія (Електр. ресурс). / За ред. В. Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2004. – С. 12.

28 Голтвенко В.О. Концепція синтезу системи управління діловою активністю персоналу / В.О. Голтвенко, Т.Ю. Белікова // ”Торгівля і ринок України”: зб. наук. пр. – №17, т.1. – Донецьк: ДонДУЕТ, 2004. – С. 62-67.

29 Меречина Ю. О. Гудвіл як інструмент ділової активності підприємства / Ю. О. Меречина // Економіка АПК. – 2013. – № 4. – С. 116-120.

30 Крамаренко Е. О. Фінансовий менеджмент / Е. О. Крамаренко, О. Є. Чорна. – К. : Центр навч. літератури, 2006. – 520 с.

31 Федулова Л. Порівняльна оцінка соціально-економічного розвитку регіонів з урахуванням ділової активності підприємництва [Текст] / Л. Федулова, В. Білич, В. Хаустов // Економіст. – 2006. – №2. – С. 82-85.

32 Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств : навч. посібник / М. Я. Коробов. – К. : Знання, 2009. – 378 с.

33 Котенок Е. М. Виявлення переваг та недоліків методів оцінки фінансового стану підприємства / Е. М. Котенок // Науково-технічний збірник. – 2008. – № 23. – С. 208.

34 Лукіна Ю. В. Формування та реалізація стратегії управління фінансами підприємства / Ю. В. Лукіна // Фінанси України. – 2006. – № 3. – С.113-118.

35 Войнаренко М. П. Ділова активність підприємств: проблеми аналізу та оцінки : [моногр.]. – Хмельницький : ХНУ, 2008. – 284 с

36 Махнуша С.М. Ефективність використання нематеріальних активів підприємства / С.М. Махнуша // Менеджмент та маркетинг інновацій: Монографія /За заг. ред. д-ра екон. наук, проф. С.М. Ілляшенка. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2004. – С. 470 - 479.

37 Кухарева О. О. Методика інтегральної оцінки рівня ділової активності промислового підприємства / О. О. Кухарева, М. В. Корнеєв // Економічний простір. – 2008. – № 16. – С. 114-122.

38 Мних Є. В. Економічний аналіз діяльності підприємства / Є. В. Мних. – К., 2008. – 514 с.

39 Рзаєва Т. Е. Оцінка ділової активності та механізм забезпечення результативної діяльності підприємств (на прикладі підприємств машинобудування) [Текст] : дис. на здобуття наук. ступеня к.е.н.; спец. 08.06.01 – економіка підприємства і організація виробництва / Т. Е. Рзаєва. – Хмельницький : ТУП, 2001. – 252с.

40 . Руденко Є.М. Застосування «золотого правила економіки» для оцінки ділової активності сільськогосподарських підприємств / Є.М. Руденко // Агросвіт. – 2014. – № 16. – С. 42–49.

41 Вітлінський В. В. Кількісна оцінка ділової активності підприємства / В. В. Вітлінський // Фінанси України. – 2003. – № 11. – С. 16-24.

42. Електронне урядування [Електронний ресурс] // Вікіпедія вільна енциклопедія. – 2016. – URL: <https://goo.gl/dbhbHb> (дата звернення: 01.10.2020)

43 Мельник А. Є. Аналіз дебіторської заборгованості [Електронний ресурс] / А. Є. Мельник, О. О. Сорокопуд. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/12_KPSN_2010/Economics (дата звернення: 15.11.2020)

44 Гугля М. В. Управління фінансовою складовою стійкого розвитку промислового підприємства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд.

екон. наук : спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами» / М. В. Гугля. – Маріуполь, 2009. – 20 с.

45 Ареф'єва О. В. Економічна стійкість підприємства: сутність, складові та заходи її забезпечення / О. В. Ареф'єва // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 8 (86). – С. 83-90.

46 Варавка В. В. Аналіз ділової активності як інструмент управління грошовими потоками підприємства [Текст] / В. В. Варавка // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 2. – С. 184-191.

47 Гриньова В. М. Фінанси підприємства : навч. посібник / В. М. Гриньова. – К. : Знання-Прес, 2004. – 424 с.

48 Мордвінцева Т. В. Ринкова стратегія металургійних підприємств на основі маркетингової і ділової активності [Текст] / Т. В. Мордвінцева // Інвестиції: практика та досвід. – 2008. – №17. – С. 35-39.

49 Попович П. Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання : підручник / П. Я. Попович. – 3-тє вид., перероб. і допов. – К. : Знання, 2008. – 630 с.

50. Пугачова М. В. Методологічні засади статистичного моніторингу ділової активності підприємств : [монограф.] / М. В. Пугачова. – К. : Інформ.-аналіт. агентство, 2007. – 535 с.

51 Пугачова М.В. Забезпечення якості даних статистичного обстеження ділової активності підприємств / М.В. Пугачова // Статистика України. – 2005. – № 4. – С. 63-71.

52 Савицька Г. В. Аналіз господарської діяльності підприємства: 5-е вид. / Г.В. Савицька. – Мінськ: ООО «Новое поколение», 2001. – 688 с.

53 Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : [навч. посібник] / О. О. Терещенко. – К. : КНЕУ, 2003. – 554 с.

54 Волошина К. А. Оцінка ділової активності підприємства / К. А. Волошина, В. В. Комірна // Інвестиції: практика та досвід. – 2009. – № 8. – С. 37-41.

55 Потійко Ю. А. Формування оптимального розміщення оборотних активів суб'єктів господарювання / Ю. А. Потійко // Фінанси України. – 2008. – № 7. – С. 80-88.

56 Склабінська А. І. Оцінка фінансової стійкості та платоспроможності підприємств: вітчизняна та зарубіжна практика / А. І. Склабінська, П. О. Магдійчук // Вісн. Хмельницького нац. ун-ту. Економічні науки. – 2009. – № 6, т. 2. – С. 56-58.

57 Науменкова С.В. Ринок фінансових послуг: навч. посіб. / С.В. Науменкова, С.В. Міщенко. – К.: Знання, 2010. – 532 с

58 Хома І. Б. Теоретичні аспекти та особливості управління діловою активністю підприємства / І. Б. Хома // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України : зб. наук.-техн. пр. – Вип. 24.6. – Київ : НЛТУ України, 2014. – С. 150-155.

59 Анісімова О.М. Аналіз ділової активності підприємства як системна оцінка ефективності використання власних ресурсів. Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. 2013. № 2. С. 19-24. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pirpr_2013_2_6 (дата звернення: 02.12.2020)

60 Сидоренко И. В. Влияние деловой активности на результативность деятельности промышленных предприятий : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. экон. наук : спец. 08.00.05 «Экономика и управление предприятиями, отраслями, комплексами-промышленности» / И. В. Сидоренко. – М., 2010. – 20 с.

61 Семенович Т. А. Фактори впливу на фінансовий стан суб'єкта господарювання / Т. А. Семенович // Соціально-економічні, політичні та культурні оцінки і прогнози на рубежі двох тисячоліть : тези доп. Міжнар. наук.-теорет. конф. студентів, аспірантів та молодих вчених. – Тернопіль, 2003. – С. 365.

62 . Захарченко І. С. Визначення факторів впливу на економічну активність підприємства / І. С. Захарченко // Збірник наукових праць КНУ. – 2012. – № 33 (70). – С. 173.